

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО ГУЦАНОВИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 34529/10)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

15 октомври 2013

Решението ще стане окончателно при обстоятелствата по член 44 § 2 от Конвенцията. То може да претърпи редакционни промени.

По дело Гуцанови срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ в състав, състоящ се от:

Инета Цимеле (Ineta Ziemele), *председател*,

Пейви Хирвеле (Päivi Hirvelä),

Георге Николау (George Nicolaou),

Леди Бианку (Ledi Bianku),

Здравка Калайджиева,

Кшищоф Войтишек (Krzysztof Wojtyczek),

Фарис Вехабович (Faris Vehabović), *съдии*,

и Франсоаз Елен-Пасо (Françoise Elens-Passos, *секретар на отделението*,

след обсъждане в закрито заседание на 24 септември 2013 година,
постановява следното решение, взето на посочената дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 34529/10) срещу Република България, подадена в Съда на 21 май 2010 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „Конвенцията“) от четирима български граждани, г-н Борислав Гуцанов Гуцанов, г-жа Моника Владимирова Гуцанова и г-ци С. и Б. Гуцанови („жалбоподателите“).

2. Жалбоподателите се представляват от г-жа С. Бъчварова-Желязкова, адвокат във Варна, и г-н Екимджиев, адвокат в Пловдив, практикуващ в адвокатско дружество „Екимджиев, Бончева и Черничерска“. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент г-жа Н. Николова, заместена впоследствие от г-жа Коцева и г-н В. Обретенов, от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят, в частност, че действията на силите на реда в дома им на 31 март 2010 година, рано сутринта, са им причинили психологическа травма, разглеждана като унизително отношение. Те считат, че претърсването на жилището им и изземването на различни лични вещи и средства за комуникация се явяват нарушение на правото им на неприкосновеност на жилището и кореспонденцията. Първият жалбоподател, г-н Борислав Гуцанов, добавя, че първоначалното му задържане не е било разпоредено в съответствие с вътрешното право, че не е било организирано незабавното му явяване пред съдия, че е останал задържан прекалено дълго време, че не е имал на разположение ефикасно средство, което да му позволи да оспори законността на задържането си и че не е

можел да потърси обезщетение за понесени вреди в резултат на задържането. Той се жалва от нарушение на правото му на презумпция за невинност и необосновано посегателство върху личния му живот и доброто му име. Всички жалбоподатели отбелязват отсъствието на вътрешноправни средства, които да поправят твърдяните нарушения на техните права и свободи.

4. На 4 април 2011 г. жалбата бе съобщена на Правителството. В съответствие с член 29 § 1 от Конвенцията, наред с това бе решено жалбата да се разгледа по същество едновременно с разглеждането на нейната допустимост.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателите са родени съответно през 1967, 1972, 2002 и 2004 г. и живеят във Варна. Първите двама жалбоподатели са съпрузи. Третата и четвъртата жалбоподателки са малолетните дъщери на семейството.

A. Общ контекст на делото

6. Първият жалбоподател, г-н Борислав Гуцанов, е депутат в Народното събрание, избран от листата на Социалистическата партия, член на Изпълнителното бюро на Социалистическата партия и заместник-председател на общинската структура на същата партия. По време на относимите факти той е председател на Варненския общински съвет, избран от листата на своята партия.

7. Между декември 2009 и април 2010 г. българското Министерство на вътрешните работи провежда на територията на страната серия полицейски операции, насочени към разбиване на различни престъпни групировки. По време на тези операции полицията задържа много лица, включително политици, което е широко отразено в медиите и предизвиква голям публичен интерес. Много политици, включително министър-председателят и министърът на вътрешните работи, както и различни прокурори и началници на полицията, са редовно търсени от медиите за коментар на арестите и последвалите ги наказателни преследвания.

8. Съдът бе сезиран с поредица жалби, следствие от тези събития (№ 26966/10, *Масларова срещу България (Maslarova c. Bulgarie)*; № 30336/10, *Алексеј Петров срещу България (Aleksy Petrov (II) c. Bulgarie)*; № 37124/10, *Костадинов срещу България (Kostadinov c.*

Bulgarie); № 44885/10, *Цонев срещу България (Tsonev c. Bulgarie)*; № 45773/10, *Петров и Иванова срещу България (Petrov et Ivanova c. Bulgarie)*; № 55388/10, *Стоянов и други срещу България (Stoyanov et autres c. Bulgarie)*)).

Б. Действията на полицията в дома на жалбоподателите

9. На 30 октомври 2009 г. Софийска градска прокуратура възбужда наказателно преследване срещу неизвестен извършител за злоупотреба със служебно положение и присвояване на публични средства, довели до значителна вреда за общинско дружество “Градски транспорт” във Варна. Разглежданите обстоятелства датират от 2003 до 2007 г. На 8 февруари 2010 г. главният прокурор нарежда съответното наказателно разследване да се прехвърли на Варненската окръжна прокуратура. Разследването трябва да се проведе от полицията във Варна под ръководството и надзора на окръжната прокуратура в същия град.

10. В хода на разследването, на 31 март 2010 г., към 6:30 часа, полицейски екип прониква в семейната къща на жалбоподателите, арестува г-н Гуцанов и претърсва жилището. Фактите около тази полицейска операция се оспорват от страните.

1. Версията на жалбоподателите

11. На 31 март 2010 г. рано сутринта г-н и г-жа Гуцанови спят в спалнята си на втория етаж в къщата си във Варна. Двете им дъщери спят в стаята си на долния етаж. Домът на семейството има система за видеонаблюдение и нощна охрана – лице на име Д.П., което е на пост на входа на имота.

12. Към 6:30 часа Д.П. забелязва на монитора за видеонаблюдение две-три полицейски коли, които подминават тихо и със загасени светлини дворната врата на къщата и спират малко по-далече.

13. Малко по-късно група полицаи се появяват пред входа на имота и започват да удрят силно по портата, настоявайки незабавно да им се отвори. Д.П. излиза от стаичката на охраната и отваря портата. В този момент забелязва двама цивилни полицаи, още четирима-петима униформени полицейски служители и група от четирима-петима служители с качулки от специализирания отряд на Министерството на вътрешните работи. Д.П. е обезвреден от полицаите и са му поставени белезници; питат го дали собствениците на къщата са вътре. Той отговаря утвърдително и посочва на полицаите, че в къщата има две малки деца. Накарват го да отвори входната врата на къщата, но той обяснява, че не разполага с ключове.

14. Групата полицаи се втурва към вратата на къщата с викове „Полиция! Отворете!“. Някои от служителите се опитват да отворят вратата с помощта на различни взломни инструменти (щанга, лост,

кози крак). Според свидетелството на Д.П. полицаите успяват да отворят вратата след пет-десет минути и проникват в стълбищната клетка на къщата.

15. Г-н и г-жа Гуцанови твърдят, че са били внезапно разбудени от шума от ударите по вратата и виковете. Втурнали се към долния етаж и отвели дъщерите си в спалнята си на втория етаж на къщата.

16. Г-н Гуцанов твърди, че след това излязъл от спалнята с намерението да види и разбере какво става в действителност. В този момент чул шума от качващи се по стълбите хора, които викали: „Покажи се“ и „Ние сме полицаи“. Веднага се върнал в стаята на втория етаж, където се намирали дъщерите и съпругата му. Малко след това полицаи, маскирани с качулки и въоръжени, проникнали в родителската спалня и насочили оръжията си, с лампи-фенери върху тях, срещу г-н Гуцанов, съпругата му и двете им дъщери, викайки „Полиция! Не мърдайте!“. Опрели г-н Гуцанов до стената, след това го отвели на долния етаж, накарали го да застане на колене и му сложили белезници.

17. Според декларациите на г-н и г-жа Гуцанови двете им дъщери, които се намирали върху леглото на родителите си, викали и плачели от страх. Полицаите наредили на г-жа Гуцанова да покрие главите им със завивката, което тя направила.

18. Малко след това разрешили на г-н Гуцанов да се качи на втория етаж и да се облече.

19. В 7:30 часа шофьорът на семейството и детегледачката пристигнали на място и отвели двете дъщери на училище. След училище С. и Б. отишли у леля си и прекарвали там нощта.

20. В подкрепа на версията си за обстоятелствата жалбоподателите са представили писана на ръка и недатирана декларация от името на г-н Гуцанов; декларация, подписана от г-жа Гуцанова, с дата 7 април 2010 г.; писана на ръка декларация от 8 април 2010 г., подписана от нощната охрана Д.П.; писана на ръка декларация от април 2010 г., подписана от частния шофьор на семейството. Те са представили и бюлетин от метеорологичната служба във Варна, от който се вижда, че във въпросния ден слънцето е изгряло в 6:52 часа, а утринният здрач е продължил 31 минути. Те са представили и копие от интервю, дадено от г-жа Гуцанова на седмичника „Галерия“, публикувано в този вестник на 8 април 2010 г.

21. Жалбоподателите са представили също така видеозапис от телевизионното предаване „Афера“, излъчено на 11 април 2010 г. по частния телевизионен канал „Скат“. В рамките на това предаване е показано интервю с г-жа Гуцанова, както и видеозаписи, направени от камерите за видеонаблюдение на имота на жалбоподателите сутринта на 31 март 2010 г. На първата серия кадри се вижда пристигането на два леки автомобила и полицейски фургон пред имота на

жалбоподателите. На втория запис се забелязва униформен полицаи, който чука по металната порта на къщата и портата се отваря. На третата серия кадри се виждат двама спецполицаи, облечени в черно и въоръжени с автомати с лампи-фенери върху тях, инспектиращи част от градината, както и мъж в цивилни дрехи, който се появява на вратата. Последният се прибира в къщата, последван от двамата спецполицаи. Четвъртата серия кадри показва двама спецполицаи, които се затичват към къщата, оставяйки зад себе си униформен полицаи и цивилен мъж. Последните двама сякаш вдигат глави към горната част на къщата. Друг запис, направен с репортажна камера, показва състоянието на остъклената врата на къщата след разбиването ѝ от полицаите: стъклата са здрави, дръжката, бравата и жлебът, в който влиза езичето, са изтръгнати.

2. Версията на Правителството

22. На 30 март 2010 г. областният началник на службата за борба с организираната престъпност във Варна и окръжната прокуратура в същия град одобряват план за операция в рамките на наказателното производство срещу неизвестен извършител във връзка с присвояване на публични средства, собственост на общинската фирма за градски транспорт във Варна (виж параграф 9 по-горе). Планът предвижда арестуване на петима души, заподозрени в извършване на разглежданите обстоятелства, между които г-н Гуцанов, и претърсване на домовете и офисите на заподозрените. Операциите са планирани за сутринта на следващия ден, т.е. за 31 март 2010 г., и трябва да бъдат извършени едновременно от пет екипа, съставени от разследващи полицаи, униформени полицаи и спецполицаи, въоръжени и маскирани.

23. Екипът, който трябва да отиде в дома на жалбоподателите, получава инструктаж от преките си началници в 5:30 часа в деня на полицейската операция. Полицаите са предупредени, че г-н Гуцанов притежава законно пистолет марка „Глок“, модел 17 С, и че държи оръжието в дома си.

24. В 6:30 часа на 31 март 2010 г. екипът за задържане, в който влизат цивилни полицаи, двама униформени полицаи и четирима спецполицаи, облечени в черно и носещи противокуршумни жилетки с надпис „Полиция“, отива в дома на жалбоподателите. Полицаите чукат на металната врата на имота. Отваря им мъж, който се представя за охрана на имота. Обяснява, че няма ключове от входната врата на къщата и че единствените хора в нея са г-н Гуцанов, съпругата му и двете им деца. Тогава двама от спецполицаите заобикалят къщата, за да подсигурят евентуалните други изходи, а други двама се спускат към входната врата на къщата, започват да удрят по нея и да викат

„Полиция! Отворете!“. Униформените полицаи остават в градината пред входната врата.

25. След пет минути полицаите забелязват през панорамните прозорци на къщата силуета на мъж. Те извикват: „Полиция! Слезте! Отворете вратата!“. Г-н Гуцанов се показва на два пъти на прозореца, но не слиза. Спецполицаите разбиват входната врата и проникват в къщата. Един от тях забелязва г-н Гуцанов в клетката на стълбището и извиква в негова посока: „Полиция! Приближи се бавно! Покажи ръцете си!“. Жалбоподателят отказва да се подчини и се втурва към горния етаж. Полицаите го следват с викове „Полиция! Спри!“. Жалбоподателят влиза във врата на втория етаж и, когато се приближават до нея, полицаите виждат, че е влязъл в спалня, в която се намират съпругата му и двете му дъщери. В този момент жалбоподателят излиза от стаята и му поставят белезници. Помолва да му разрешат да се облече и един от маскираните с качулки полицаи го отвежда в същата стая.

26. В нито един момент от операцията полицаите не се обръщат с думи към г-жа Гуцанова или дъщерите ѝ. Влезлият в спалнята полицай не носи никакво огнестрелно оръжие, а само електрошоков пистолет марка „Тейзър“. Полицаят остава в стаята колкото е необходимо, за да може г-н Гуцанов да намери дрехите си, и напускат стаята заедно. Жалбоподателят е предаден на останалите полицейски служители и спецполицаите напускат мястото веднага след това.

27. Правителството е представило в подкрепа на своята версия за обстоятелствата следните документи: план за действие за конкретната операция, справка на областната дирекция на Министерство на вътрешните работи, три доклада на служители на министерството, участвали в операцията, включително на началника на специализираната група за задържане, протокол от претърсването, одобрено от съдия, и две постановления на Варненската окръжна прокуратура от 7 април 2010 г. Правителството е представило публикувани в печата снимки на къщата на жалбоподателите, на които се вижда, по-специално, че тя е с остъклена фасада към градината.

В. Психологическо състояние на жалбоподателите след операцията на полицията в дома им

28. Г-жа Гуцанова твърди, че по-малката ѝ дъщеря, Б., заеквала, че била лекувана в продължение на година от специалист логопед и че след събитията от 31 март 2010 г. отново започнала да заеква.

29. Според декларация на учителката на С., по-голямата дъщеря на семейството, последната била видимо стресирана и необичайно мълчалива на 31 март 2010 г. Сестрата на г-н Гуцанов, която приела племенницата си същия ден следобед, забелязала, че детето е силно

разтревожено. През същия ден момичето на няколко пъти споменало за случилото се в къщата им. Оттогава изпитвало страх от полицаи винаги, когато ги срещне.

30. На 12 април 2010 г. двете дъщери на г-н и г-жа Гуцанови са прегледани от психиатър, който установява, че споменът за събитията от 31 март 2010 г. предизвиквал у двете деца реакции на тревожност, проявяващи се като мъчителна тревога у по-голямата дъщеря и избухване в плач у по-малката дъщеря на семейството. Психиатърът не установява други психологически усложнения у децата.

31. След събитията от 31 март 2010 г. г-жа Гуцанова на два пъти е прегледана от психиатър. Оплаква се, наред с друго, от безсъние и тревожност, за което ѝ са предписани анксиолитици.

Г. Претърсванията и изземванията, извършени на 31 март 2010 година

32. На 31 март 2010 г., между 7:00 часа и 12:10 часа, полицаите извършват претърсване на къщата на жалбоподателите в присъствието на две поемни лица, вещо лице, г-н Гуцанов и неговия адвокат. В съставения от полицаите протокол се посочва, че претърсването е извършено съгласно член 161, алинея 2 от българския Наказателно-процесуален кодекс („НПК“), т.е. без предварително разрешение от съдия, на основание, че това е единствената възможност за събиране и запазване на доказателства във връзка с въпросното наказателно производство. Формулярът на протокола съдържа стандартна фраза, която приканва собственика на дома, в случая г-н Гуцанов, да представи на полицаите всички вещи, документи и информационни системи, съдържащи информация във връзка с разследване № 128/10, водено от Варненската дирекция на полицията.

33. В различни стаи на къщата полицаите откриват и изземват следните вещи: един лаптоп; 4 000 български лева (BGN) в брой; четири мобилни телефона; разни банкови документи (договори за откриване на банкови сметки, за депозит и за издаване на разплащателни карти, бордера за депозит и прехвърляне на парични суми по банкови сметки); документи във връзка с лизингов договор за покупка на колата на г-жа Гуцанова; нотариални актове, разрешително за строеж и други документи, свързани с придобиването и застрояването на различни недвижими имоти; договори за продажба и покупка на дялове от юридически лица; карта на името на г-жа Гуцанова.

34. Полицаите извикват на помощ ключар за отварянето на заключен сейф, който г-н Гуцанов не успява да отключи. В него намират и изземват пистолет, боеприпаси за него и разрешение за носене на оръжието на името на жалбоподателя; сумите 30 055 евро,

5 970 щатски долара и 255 британски лири, всички в брой, и ръкописни бележки, в които са описани; банкови писма, съдържащи пет идентификационни кода на разплащателни карти; документи, свързани с придобиването на различни недвижими имоти (нотариални актове, банкови бордера).

35. Правителството е представило копие от протокола за претърсване. Върху него има подписи, наред с други, на г-н Гуцанов и адвоката му. Адвокатът е отбелязал, че полицаите не са уточнили какви точно документи и вещи търсят. Уточнил е, че клиентът му е бил готов да окаже съдействие на полицията, но не са му дали тази възможност. Г-н Гуцанов, от своя страна, е вписал забележка, уточняваща, че иззетите вещи, документи и пари принадлежат на него и на съпругата му. Върху първата страница от протокола има печат на Варненския окръжен съд, фамилия, име и подпис на един от съдиите от този съд с думите „Одобрявам“. Въпросното одобрение е с дата 1 април 2010 г., 7:00 часа.

36. След като приключват с претърсването на къщата на жалбоподателите, полицаите вкарват една от колите си в гаража на имота на жалбоподателите; г-н Гуцанов се качва в колата, която потегля в посока сградата на общинската администрация във Варна. Групата отива в канцеларията на г-н Гуцанов, която е претърсена от 12:58 до 14:09 часа. Разследващите откриват и изземват оттам множество документи. Някои от тези документи се отнасят до активите на общинско дружество „Градски транспорт“ във Варна, а върху други има печат на това дружество. Жалбоподателят обяснява, че става въпрос за документи, свързани с официалните му функции.

37. За въпросните претърсвания е уведомена Варненската окръжна прокуратура. Съобщено ѝ е, в частност, че при претърсването в дома на жалбоподателите на полицаите се е наложило да разбият входната врата и да отворят един сейф. На 7 април 2010 г. окръжният прокурор на Варна решава да образува досъдебно производство във връзка с действията на полицаите и слага към делото писмо от директора на регионалната служба за борба с организираната престъпност и два доклада на негови подчинени, взели участие във въпросната операция.

38. С постановление от същата дата същият окръжен прокурор отказва да възбуди наказателно преследване срещу полицаите, участвали в претърсването на дома на жалбоподателите. Като изхожда единствено от писмените доклади на въпросните двама полицейски служители, той приема, че разбиването на входната врата на жилището на жалбоподателите и на сейфа им е било необходима и неосъдителна мярка. От друга страна, той констатира, че действията на полицаите не съставляват престъпление. Копие от постановлението е изпратено на директора на регионалната служба за борба с организираната престъпност.

39. На неуточнена дата г-жа Гуцанова се обръща с искане към окръжния прокурор да ѝ бъдат върнати два от мобилните телефони и компютърът, иззети при претърсването на дома ѝ. С постановление от 13 юни 2010 г. прокурорът отхвърля молбата на жалбоподателката на основание, че въпросните вещи в момента се изследват от технически специалисти за нуждите на воденото срещу съпруга ѝ разследване. Г-жа Гуцанова обжалва постановлението пред Варненския окръжен съд, като пледира, че това са нейни лични вещи, че те не могат да дадат никаква допълнителна информация във връзка с повдигнатите срещу съпруга ѝ обвинения и че следователно не могат да бъдат използвани като доказателствени средства по конкретното наказателно дело.

40. С окончателно определение от 30 юни 2010 г. окръжният съд отхвърля жалбата на заинтересованото лице. Съдът установява, по-специално, че техническите експертизи на въпросните вещи все още не са направени и че следователно връщането им на г-жа Гуцанова би могло да попречи на хода на разследването. Съдът приема, че решение дали въпросните вещи могат да бъдат използвани като доказателства в рамките на наказателното преследване срещу г-н Гуцанов може да се вземе само след получаване на заключенията от наредените експертизи и добавя, че веществените доказателства по принцип остават на разположение на разследващите органи до приключване на производството.

Д. Задържането на г-н Гуцанов и възбуденото срещу него наказателно преследване

41. На 31 март 2010 г., в 6:30 часа, разследващ полицай нарежда задържане на г-н Гуцанов за двадесет и четири часа на основание подозрение за извършено престъпление. Жалбоподателят подписва постановлението за задържане, в което е уточнено, че е освободен на 31 март 2010 г., в 22 часа.

42. Същия ден, в 22:55 часа, в присъствието на адвоката му, на жалбоподателя официално е повдигнато обвинение от разследващо лице за извършване на следните престъпления: i) участие в качеството му на длъжностно лице, между 2003 и 2007 г., в престъпна група, съставена от общински служители и частни лица, занимаваща се със сключване на ощетяващи общината договори, и злоупотреба със служебно положение, престъпление, попадащо под ударите на член 321, алинея 3, точка 2, от Наказателния кодекс; ii) улесняване през 2003 г. на сключването на договор за доставка на двадесет автобуса за дружество „Градски транспорт“ във Варна при неизгодни условия, нанесло значителна вреда на дружеството, престъпление по чл. 220, алинея 2, и чл. 20, алинея 4 от Наказателния кодекс; iii) улесняване на злоупотреби със служебно положение, извършени между 2005 и 2007

г. от директора на общинско дружество „Градски транспорт“ във Варна и от главната счетоводителка на предприятието, изразяващи се в сключване на поръчки за доставка на 31 автобуса при неизгодни за дружеството условия, престъпление по чл. 282, алинея 2 и чл. 20, алинея 4 от Наказателния кодекс; iv) склоняване на един от предполагаемите му съучастници към лъжесвидетелстване, престъпление по член 293, алинея 1 от Наказателния кодекс. Същия ден постановлението за повдигане на обвинение е приподписано от прокурор от Варненска окръжна прокуратура.

43. Същият прокурор разпорежда задържане на жалбоподателя за седемдесет и два часа за довеждане пред Варненския окръжен съд. Във въпросното постановление, представено от жалбоподателите, се упоменава, че на г-н Гуцанов е предявено официално обвинение на 31 март 2010 г. и че задържането му започва да тече от 22:55 часа, без да се посочва дата.

44. На 3 април 2010 г. Варненската окръжна прокуратура поисква от окръжния съд в същия град да вземе мярка задържане под стража на г-н Гуцанов.

45. Жалбоподателят се явява пред Варненския окръжен съд на 3 април 2010 г., в 12 часа. Придружават го двама адвокати. Окръжният прокурор отправя искане делото да се гледа при закрити врата, защото обвинението се готви да представи справка с класифицирана информация. Адвокатите на жалбоподателя са на мнение, че не е необходимо да се ограничава публичността на заседанието, защото те са поели ангажимент да не разпространяват съдържащата се в документа класифицирана информация, и че при всички случаи документът не е релевантен за обвиненията срещу клиента им. След като се уверява, че страните, както и самият съд, са се запознали с класифицираната справка, както и че защитата е поела ангажимент да не разпространява публично съдържанието ѝ, съдът отхвърля искането на прокуратурата и провежда открито заседание.

46. В края на заседанието съдът решава да постанови задържане под стража на жалбоподателя. Съдът установява, че има достатъчно улики, насочващи към обосновано подозрение, че жалбоподателят е извършил престъпленията, в които е обвинен. Съдът се позовава, по-точно, на показанията на разпитаните свидетели и на тези на друг заподозрян, на събраните документни доказателства по време на претърсванията и на справката с класифицирана информация, представена от прокуратурата. Съдът не посочва никаква опасност от укриване на жалбоподателя, но все пак констатира, че оставането му в ареста е оправдано от наличието на опасност да извърши нови престъпления. По-точно, от класифицираната справка се виждало, че заподозрените, включително жалбоподателят, са се опитвали да спъват

разследването, като са оказвали натиск върху определени свидетели и като са фалшифицирали документи.

47. Заинтересованото лице обжалва определението на окръжния съд пред Варненския апелативен съд, който с определение от 13 април 2010 г. отхвърля обжалването. Апелативната инстанция потвърждава напълно заключенията на окръжния съд, като добавя само, че здравословното състояние на жалбоподателя, страдащ от бронхит, не налага пускането му на свобода, тъй като може да бъде лекуван в мястото на задържане.

48. На 18 май 2010 г. Варненският окръжен съд отхвърля със следните мотиви отправена от жалбоподателя молба за освобождаване:

„(...) По точки 2 и 3 от молбата на защитата съдът вече е изложил позицията си при предишното съдебно заседание и, за съжаление, тя не се е променила в положителна за обвиняемия посока. В рамките на настоящото дело съдът следва да определи дали оставането под стража [на жалбоподателя] е законно, т.е. дали е налице промяна в обстоятелствата, наложили задържането му. На първо място, съдът продължава да счита, че е извършено престъпление и че обвиняемият има касателство към него, както и, на второ място, че продължава да съществува реална опасност [обвиняемият да извърши] престъпление срещу правосъдието, ако бъде освободен.“

49. Жалбоподателят обжалва определението пред Варненския апелативен съд, който с определение от 25 май 2010 г. решава да му наложи мярка домашен арест. Апелативната инстанция приема, че няма никаква опасност заинтересованото лице да се укрие от правосъдието и че рискът да извърши нови престъпления е отпаднал след наскорошната му оставка от поста председател на общинския съвет.

50. На 26 юли 2010 г. Варненският окръжен съд, заседаващ по молба на жалбоподателя, решава да освободи последния срещу гаранция. Съдът установява, че всички останали заподозрени са освободени и че, в случая с жалбоподателя, вземането на двете най-тежки мерки за неотклонение е постигнало целта си. Като се има предвид етапът, на който се намира разследването, не е необходимо заинтересованото лице да бъде задържано с цел да не възпрепятства евентуално разследването. От друга страна, жалбоподателят има известни здравословни проблеми. Съдът определя размера на гаранцията на 10 000 BGN.

51. Решението не е обжалвано пред висшестояща съдебна инстанция и влиза в сила на 30 юли 2010 г. Заинтересованото лице е освободено още същия ден, след като внесе гаранцията.

52. Към датата на последната получена от жалбоподателя информация, а именно 26 април 2013 г., наказателното производство срещу г-н Гуцанов все още е висящо на етап досъдебна фаза. По думите на жалбоподателя той не е бил разпитван от досъдебните органи през двете предходни години.

Е. Медийно отразяване на наказателното производство срещу г-н Гуцанов

53. Жалбоподателите излагат, че множество журналисти от различни медии, включително телевизионни екипи, предварително информирани от Министерство на вътрешните работи, са били пред дома им, когато г-н Гуцанов го напуска на 31 март 2010 г. около 13 часа (виж параграф 36 по-горе). Жалбоподателят е заснет с апарати и камери на излизане от дома си, а снимките и видеозаписите са публикувани и излъчени от различни медии. Правителството е представило копие от снимка на жалбоподателя, направена от репортери в момента на напускане на къщата и публикувана в медиите. На снимката се вижда как г-н Гуцанов слиза по външните стълби на дома си, а пред него върви мъж в цивилни дрехи. Жалбоподателят е облечен със суичър и яке, което покрива изцяло ръцете и раменете му. На заден план на снимката се вижда полуотворената врата на дома, която е без дръжка, без брава и без насрещник за езичето.

54. Същия ден варненският окръжен прокурор, началникът на полицията във Варна и областният ръководител на специалното звено за борба с организираната престъпност дават пресконференция по повод полицейската операция, кръстена „Медузите“. Пресконференцията привлича вниманието на регионални и национални медии.

55. На пресконференцията окръжният прокурор съобщава, че същата сутрин силите на реда са арестували председателя на общинския съвет, директора на общинско дружество „Градски транспорт“, главния счетоводител на фирмата и известен варненски бизнесмен. След това силите на реда са извършили претърсване на домовете и офисите на тези лица. Намерени и иззети са голям брой документи и електронни информационни носители. Той уточнява, че е възбудено наказателно преследване срещу горепосочените лица. Добавя, че разследващите работят по следните обвинения: организиране и ръководене на престъпна група с цел извършване на престъпления, свързани със злоупотреба с власт и водещи до значителни щети, за което се предвижда лишаване от свобода от три до десет години; лошо управление на публични активи, умишлено извършено и водещо до значителни щети, наказуемо с лишаване от свобода до осем години; присвояване чрез измама и злоупотреба с власт, водещо до значителни щети, наказуемо с лишаване от свобода от десет до двадесет години; подписване на неизгодни договори, водещо до значителни щети, наказуемо с лишаване от свобода до пет години; склоняване към лъжесвидетелстване, наказуемо с лишаване от

свобода до три години; фалшифициране на документи, престъпление, наказуемо с лишаване от свобода до пет години.

56. На другия ден думите на окръжния прокурор са публикувани в регионалния всекидневник „Черно море“. Вестникът публикува и откъси от интервю на министъра на вътрешните работи, който обяснява, че разследването в рамките на полицейска операция „Медузите“ продължава и че става въпрос за обществени поръчки за внос на автобуси за нуждите на общинска фирма „Градски транспорт“ във Варна. Той добавя, че според събраните в хода на разследването данни реално платената цена на един от продавачите в чужбина е очевидно по-ниска в сравнение с цената, която е била одобрена от Варненския общински съвет, както и че разликата в парите е била прехвърлена на банковите сметки на заподозрените по конкретното дело. Следните думи на министъра на вътрешните работи, отнасящи се до отношенията, съществуващи между жалбоподателя и един от другите заподозрени по същото дело, са цитирани дословно във въпросната статия:

„Председателят на общинския съвет е свързан с Д. и това е общоизвестно във Варна. Те никога не са крили връзката помежду си и направеното от тях се явява схема, разработвана в продължение на години, защото има три договора на стойност около два милиона евро и то за автобуси втора ръка.“

57. На 5 април 2010 г. министър-председателят дава интервю за сутрешното предаване на една от националните телевизии. Журналистът му задава множество въпроси по актуални политически, съдебни и икономически теми. Въпросът за арестите във Варна е поставен в края на интервюто; ето отнасящата се към настоящето дело част:

„Журналистът: Тази седмица ще разговаряте с американския президент в Прага. Какво очаквате от тази среща?

Министър-председателят: Ще ви кажа, като приключи.

Ж.: Моля ви!

М.-П.: Гледам анонсите, които вървят на монитора: Гуцанов във Варна, той е близък – използвам думата „близост“ – не само до лидера на Социалистическата партия [С.С.], но и до някои членове на младежката ѝ организация. Много са близки.

Ж.: И по-нататък?

М.-П.: Всички те са арестувани и им е взета мярка за неотклонение задържане под стража.

Ж.: Не, въпросът ми беше какво произтича от тази близост?

М.-П.: Облаготелстване.

Ж.: Искате да кажете, че Гуцанов се е облагодетелствал от близостта си със С.С.?

М.-П.: Съдиите казват това, щом са го оставили за постоянно в ареста.

Ж.: Означава ли това, че други лица от Социалистическата партия, повисокопоставени, ще бъдат подведени под отговорност, например С.С.?

М.-П.: Прокурорът във Варна работи добре и мисля, че ако съдът е взел мярка задържане под стража, това означава, че има убедителни доказателства.

Ж.: Не, това не е отговор на въпроса ми. Само да довършим ...

М.-П.: Да, само да довършим, този, който е бръкнал в кацата с мед, трябва да отговаря за делата си.

Ж.: Тоест съществуват факти, сочещи, че С.С. е правел същото?

М.-П.: Гуцанов е един от най-близките му хора [на С.С.] и аз повтарям думата „близък“ за трети път: [той е] член на висшия съвет на партията и председател на [социалистическата] партия във Варна.

Ж.: Благодаря ви за интервюто, директно от нашето студио (...).“

58. Резюме на интервюто е публикувано на следващия ден във водещия ежедневник „24 часа“. Статията е озаглавена: „Б.: „Медузата“ Гуцанов е сред най-близките хора на С.“. Откъсът от статията, който се отнася към настоящето дело, гласи следното:

„Арестуваният при акция „Медузите“ председател на общинския съвет във Варна, Борислав Гуцанов, е един от най-близките хора на лидера на социалистическата партия С.С. Това заяви премиерът Б.Б. пред Н. телевизия. Той напомни, че Гуцанов е член на висшия партийен съвет и шеф на партията [във Варна], откъдето С. стана депутат в Народното събрание. Според премиера решението на съда да остави за постоянно в ареста общинаря е доказателство, че той се е облагодетелствал чрез бившия министър-председател (С.С.) (...).“

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

А. Претърсването и изземването в рамките на наказателното производство

59. Претърсването и изземването се уреждат от членове 160 – 163 от НПК. Те гласят следното в частта си, отнасяща се към делото:

Член 160

(1) Когато има достатъчно основание да се предполага, че в някое помещение (...) се намират вещи, книжа или компютърни информационни системи, съдържащи информационни данни, които могат да имат значение за делото, се извършва претърсване [на помещението] за откриването и изземването им. (...);

Член 161

(1) В досъдебното производство претърсване и изземване се извършват с разрешение на съдия от съответния първоинстанционен съд (...), по искане на прокурора.

(2) В неотложни случаи, когато това е единствена възможност за събиране и запазване на доказателствата, органите на досъдебното производство могат да извършат претърсване и изземване и без разрешението по ал. 1, като протоколът за извършеното действие по разследването се представя от наблюдаващия прокурор за одобряване от съдията незабавно, но не по-късно от 24 часа. (...);

Член 162

(1) Претърсването и изземването се извършват в присъствието на поемни лица и на лицето, което използва помещението, или на пълнолетен член на семейството му. (...);

Член 163

(1) Претърсването и изземването се извършват през деня, освен ако не търпят отлагане. (...)

(4) При претърсването и изземването не могат да се извършват действия, които не се налагат от тяхната цел. Помещения и хранилища се отварят принудително [от разследващите органи] само при отказ да бъдат отворени, като се избягват ненужни повреди.

60. Според съдебната практика на вътрешните съдилища съдията, от когото се иска да одобри вече извършени претърсване и изземване, проверява както наличието на материалните обстоятелства, предвидени в член 161, алинея 2 от НПК, така и спазването на процесуалните и формални гаранции, съпътстващи претърсването и изземването и съставянето на протокола (*Определение от 02.10.2007 г. на СОС по ч.н.д. № 751/2007 г., НО ; Решение № 162 от 07.04.2010 г. на ВКС по н.д. № 7/2010 година г., I н.о., Н.К.*). Неспазването на материалните и процесуални условия води до отказ на одобрение на претърсването и изземването.

61. Иззетите веществени доказателства в рамките на наказателното преследване остават на разположение на властите през цялото производство (член 111, алинея 1 от НПК). Все пак наблюдаващият прокурор може да разреши връщане на иззетите веществени доказателства преди края на наказателното производство, ако това няма да затрудни установяването на фактите и ако не са предмет на административно нарушение (член 111, алинея 2 от НПК). Отказът на прокурора може да бъде обжалван пред първоинстанционен съд, който се произнася с определение, което е окончателно (член 111, алинея 3 от НПК).

Б. Задържане за 24 часа, задържане по разпореждане на прокурор, задържане под стража и домашен арест

62. Относимите норми на вътрешното право, уреждащи задържането за 24 часа, задържането по разпореждане на прокурор и

задържането под стража са резюмирани в решение *Звездев срещу България (Zvezdev c. Bulgarie)*, № 47719/07, §§ 12-15, 7 януари 2010.

63. Обвиняемият може да поиска по всяко време от първоинстанционния съд да постанови освобождаването му или промяна на мярката му за неотклонение с по-лека от задържане под стража (член 65, алинея 1 от НПК). Съдът гледа делото в присъствието на страните (член 65, алинея 3 от НПК) и се произнася с мотивирано определение (член 65, алинея 4 от НПК), което може да бъде обжалвано пред въззивна инстанция (член 65, алинея 7 от НПК).

64. Според българското право домашният арест е мярка за неотклонение, която се състои в забрана за обвиняемия да напуска жилището си без предварително разрешение на разследващите органи (член 62, алинея 1 от НПК). Съгласно членове 56, 57 и 58, точка 3 от НПК мярката може да бъде наложена, когато са налице обосновани подозрения, че обвиняемият е извършил престъпление, и тя се взема с цел да се попречи на последния да се укрие, да извърши други престъпления или да осуети привеждането в изпълнение на влязлата в сила присъда. Мярката се взема от съда и подлежи на същия контрол за законност както и задържането под стража (член 62, алинея 2). Поспециално, съдът се опитва да установи дали все още има обосновани подозрения, че жалбоподателят е извършил престъпление и дали е налице опасност той да се укрие или да извърши нови престъпления (виж *Определение от 24.06.2008 г. на ОС - София по в. ч. н. д. № 348/2008 г., НО, 2-ри възз. с-в*).

В. Закон за защита на класифицираната информация

65. Член 1, алинея 3 от този закон определя класифицираната информация като информация, представляваща държавна или служебна тайна. Достъп до класифицирана информация се предоставя само на лица, получили разрешение, и при условие че това е необходимо за изпълнение на служебните им задължения или на конкретно възложена задача. („принципът необходимост да се знае“; член 3 от Закона).

66. Съдии, прокурори, следователи и адвокати получават по право достъп до класифицираната информация по конкретното дело, по което работят, при спазване на принципа „необходимост да се знае“ (член 39, алинея 3, точка 3 от Закона). Същата норма се прилага и по отношение на всяко физическо лице, доколкото достъпът до класифицираната информация е необходим за упражняване на конституционното му право на защита (член 39а от Закона), по-точно в рамките на наказателно производство.

Г. Отговорност на държавата за вреди

67. Член 1, алинея 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди позволява на гражданите да получат обезщетение за претърпени вреди от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на държавни или общински органи и длъжностни лица, изпълняващи административна дейност. Според постоянната практика на българския Върховен касационен съд актовете и действията на разследващите органи и прокурори, осъществени в рамките на наказателно производство, не спадат към сферата административна дейност и затова се изключват от приложното поле на тази разпоредба на закона (*Решение № 615 от 10 юли 2001 г. на ВКС по гр. д. № 1814/2000 г.*; *Тълкувателно решение № 3 от 22 април 2004 г. на ВКС по тълк. д. № 3/2004 г., ОСГК*). Член 2 от същия закон, във версията, която е била в сила по време на деянието, е предвиждал подвеждане под отговорност на разследващи органи, прокуратура и съд при следните хипотези: незаконно задържане под стража; обвинение или осъдителна присъда, последвани от прекратяване на наказателното преследване или оправдаване; принудително настаняване в лечебно заведение или други принудителни мерки, наложени от съд, последвани от отмяна на определението поради незаконосъобразност; изпълнение на наказание след изтичане на първоначално определения срок или над първоначално определената сума (виж също решения *Илия Стефанов срещу България (Iliya Stefanov c. Bulgarie)*, № 65755/01, §§ 28 и 29, 22 май 2008; *Канджов срещу България (Kandjov c. Bulgarie)*, № 68294/01, §§ 35-39, 6 ноември 2008, и *Бочев срещу България (Botchev c. Bulgarie)*, № 73481/01, §§ 37-39, 13 ноември 2008).

Д. Наказателен и граждански имунитет на магистрати и членове на Правителството

68. Съгласно член 132, алинея 1 от Конституцията съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.

69. Нито Конституцията, нито обикновеното българско законодателство дават подобен имунитет на министър-председателя и останалите членове на Правителството.

Е. Тъжба за клевета според българското право

70. Член 147 от българския Наказателния кодекс („НК“), санкциониращ клеветата, гласи както следва:

„(1) Който разгласи позорно обстоятелство за друго или му припише престъпление, се наказва за клевета с глоба от три хиляди до седем хиляди лева и с обществено порицание.

(2) Деецът не се наказва, ако се докаже истинността на разгласените обстоятелства или на приписаните престъпления.“

71. Член 148, алинея 2 от НК предвижда глоба от пет хиляди до петнадесет хиляди лева и обществено порицание, ако клеветата е изречена публично, разпространена е чрез медиите или от длъжностно лице в рамките на служебните му функции.

72. Съгласно член 161 от НК клеветата не е престъпление от общ характер. Наказателното преследване се възбужда по подадена от самия пострададъл тѣжба пред съда. Тѣжбата може да бѣде придружена от граждански иск за обезщетение на вредите (член 84, алинея 1 от НПК).

73. Съгласно член 103 от НПК тежестта за доказване на обвинението лежи върху прокурора или частния тѣжител, т.е. за доказване наличието на веществени и невеществени доказателства за твърдяното престъпление; ответната страна не е длѣжна да доказва, че е невинна. В своята практика българският Върховен касационен съд приема, че обръщането на тежестта на доказване в рамките на наказателното производство се явява неизменно тежък порок на производството (*Решение № 144 от 8.V.1989 г. на ВС по н. д. № 126/78 г., I н. о.; Решение № 408 от 8.07.2002 г. на ВКС по н. д. № 11/2002 г., II н. о.*). Той счита, че неистинността на клеветническото твърдение е основен елемент от вещественния състав на престъплението клевета (*Тълкувателно решение № 12 от 1.04.1971 г. на ВС по н. д. № 9/1971 г., ОСНК*). Според практиката на съда същата норма за разпределяне на тежестта на доказване се прилага в рамките на наказателно производство за клевета с приписване на престъпление. Тѣжителят трябва не само да докаже, че обвиняемият е извършител на оспорваното приписване, но и че последното е неистинно, т.е. че тѣжителят не е извършил приписваното му престъпление. В практиката, тѣжителят може да представи пред съда документи от полицията и прокуратурата, удостоверяващи, че срещу него няма възбудено наказателно преследване и да поиска да бѣдат призовани и разпитани свидетели, запознати с приписваното престъпление (*Раймундов, П., Обида и клевета, ИК Феня, София, 2009 г., стр. 156*).

74. Все пак в свое решение от 10 март 1973 г. българският Върховен касационен съд е счел, че алинея 2 на член 147 от НК задължава обвиняемия до докаже истинността на клеветническите си твърдения (*Решение № 128 от 10.03.1973 г. на ВС по н. д. № 37/1973 г., II н. о.*). През 2002 и 2003 г., по повод гледането на дело за клевета, първоинстанционният и апелативният съд в Бургас са признали, че член 147, алинея 2 от НК създава презумпцията, че всяко приписване

на престъпление е неистинно и че следователно задължение е на дееца, направил спорните твърдения, да докаже истинността им (виж *Касабова срещу България (Kasabova c. Bulgarie)*, № 22385/03, §§ 23 и 29, 19 април 2011).

Ж. Закон за Министерството на вътрешните работи

75. Съгласно член 4 от Закона за Министерството на вътрешните работи дейността на министерството се осъществява, наред с други, въз основа на следните принципи: спазване на Конституцията, законите и международните договори, по които България е страна; зачитане на основните права и свободи на гражданите и тяхното достойнство.

ПРАВОТО

76. Като навеждат членове 3, 5, 6 § 2, 8 и 13, жалбоподателите се оплакват от множество нарушения на техните права и свободи, гарантирани от Конвенцията. Те твърдят, че полицейската операция в семейния им дом ги е подложила на унизително отношение, че властите не са провели разследване на събитията и че претърсването на дома им е било неоправдано вмешателство в правото им на неприкосновеност на дома, на личния и семеен живот и на кореспонденцията. Първият жалбоподател, г-н Гуцанов, изтъква във връзка с арестуването си обстоятелството, че не е бил „незабавно“ представен пред съдия, че не е могъл да обжалва по ефективен начин оставянето си за постоянно в ареста и че не е можел да получи обезщетение за претърпяната вреда вследствие на тези обстоятелства. Той се жалва също така, че презумпцията за невинност, на която е имал право, е била потъпквана неколkokратно от политици и магистрати. Четиримата жалбоподатели отбелязват отсъствието във вътрешното право на ефективни средства, които да поправят твърдяните нарушения на техните права и свободи. Съдът счита за целесъобразно да разгледа на първо място твърденията за нарушения, представени от гледна точка на член 3 от Конвенцията.

I. ОТНОСНО ТВЪРДЯНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

77. Жалбоподателите поддържат, че действията на полицията в дома им са ги подложили на третиране, несъвместимо с член 3 от Конвенцията, който гласи:

„Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание.“

78. Жалбоподателите се жалват по-конкретно, че начинът, по който е била извършена въпросната полицейска операция, преди изгрев, от маскирани с качулки и тежко въоръжени полицаи, които са влезли с взлом, насочили са оръжие срещу тях и са поставили белезници на г-н Гуцанов, принуждавайки го да застане на колене, ги е подложил на тежко психологическо изпитание, което се разглежда като унижително отношение.

79. В писменото си становище от 6 януари 2012 г. жалбоподателите се жалват от непровеждането на разследване във връзка с твърденията им за лошо третиране при полицейската операция на 31 март 2010 г.

А. Допустимост

1. Твърдение за нарушение във връзка с полицейската операция на 31 март 2010 година

а) Становище на Правителството

80. Правителството счита, че твърдението за нарушение следва да бъде отхвърлено поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, поради неспазване на шестмесечния срок, като преждевременно и поради отсъствие на качеството жертва на жалбоподателите.

81. То отбелязва на първо място, че образуваното срещу г-н Гуцанов разследване е все още висящо и заключава от това, че твърдението за нарушение, опиращо се на член 3, е преждевременно.

82. Според правителството жалбоподателите не са повдигали пред компетентните власти твърдението си за нарушение, основано на твърдяното унижително отношение. Те не са подавали и граждански иск за обезщетение за вреди по член 2 от Закона за отговорността на държавата. По този начин те са пропуснали да изчерпят нормалните и ефективни средства, които им предоставя вътрешното право.

83. Правителството отбелязва по-нататък, че с постановление от 7 април 2010 г. Варненската окръжна прокуратура е отказала да възбуди наказателно преследване срещу полицейските служители, проникнали в дома на жалбоподателите. Прокуратурата по-конкретно е установила, че акцията на полицаите не съставлява престъпление. Правителството поддържа също така, че операцията не е имала в никакъв случай за цел да накърни достойнството на жалбоподателите, нито пък да им причини каквато и да е неимуществена вреда, и че с оглед на това не може да бъде разглеждана като третиране, несъвместимо с член 3 от Конвенцията. Следователно

жалбоподателите не могат да претендират, че са жертви на нарушение на техните права, гарантирани от този член.

б) Становище на жалбоподателите

84. Жалбоподателите не оспорват, че не са подали тѣжба срещу полицаите, проникнали в дома им на 31 март 2010 г. Все пак те пледират, че подобно средство би било очевидно неефективно, по-специално поради две причини. На първо място, в българското наказателно право няма разпоредба, която да санкционира като престъпление подлагането на друго лице на унизително отношение, резултат от психологически натиск. Второ, както Съдът вече е констатирал в поредица дела, отнасящи се до действия на спецполицаи от националната полиция, системният отказ на властите да разкриват самоличността на тези служители би направил неефективно всяко наказателно дело, заведено срещу тях.

85. Постановлението за отказ от образуване на наказателно производство, издадено от окръжната прокуратура в случая по делото, само потвърждава неефективността, която би имала една частна тѣжба. Прокурорът е взел решение да не се възбужда наказателно преследване срещу полицаите малко след началото на събитията единствено на основание двата доклада на полицейски служители, без да изслуша друг свидетел и без да събира други доказателства. Жалбоподателите не са били информирани за постановлението и са били лишени от възможността да се присъединят към разследването.

86. Що се отнася до евентуален граждански иск за вреди от гледна точка на Закона за отговорността на държавата, жалбоподателите считат, че и той не може да се приеме за ефективно вътрешноправно средство в техния случай. Съгласно постоянната съдебна практика на вътрешните съдилища член 1 от този закон, който позволява държавата да може да бъде подведена под отговорност за вреди, причинени в изпълнение на административна дейност, не се прилага към действия на полицейски служители, извършени в изпълнение на мерки по разследване, определени в рамките на наказателно производство, защото тези действия се определят като процесуални, а не като упражняване на административна дейност. От друга страна, в свое тълкувателно решение, имащо задължителен характер, Върховният касационен съд е уточнил през 2005 г., че когато административни органи, като например полиция, изпълняват мерки, постановени от органи на съдебната власт, граждански иск за отговорност на държавата може да бъде заведен само срещу последните и въз основа на член 2 от Закона за отговорността на държавата. Но въпросната разпоредба позволява обезщетяване за вреди само в ограничен брой случаи и единственият такъв, който евентуално би могъл да се използва по делото, е оправдаване на г-

н Гуцанов, дори бъдещо прекратяване на възбуденото срещу него наказателно преследване. При все това за жалбоподателите би било трудно да докажат твърденията си, като се има предвид, че всички свидетели на събитията са полицейски служители, участвали в операцията на 31 март 2010 г.

в) Преценката на Съда

87. Съдът отбелязва веднага, че правителството е повдигнало множество възражения за недопустимост на твърдението за нарушение, опиращо се на член 3 от Конвенцията. Като отчита изложените от страните тези, Съдът смята, че въпросите, отнасящи се до спазването на шестмесечния срок и до твърдения преждевременен характер на жалбата, са тясно свързани с повдигнатото от правителството възражение за неизчерпване. Съдът счита следователно за целесъобразно да определи на първо място дали нормата за изчерпване на вътрешноправните средства за защита е била спазена в конкретния случай.

і. По възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита

88. Съдът припомня, че въведената с член 35 § 1 от Конвенцията норма налага на жалбоподателите задължението да използват на първо място средствата, които са нормално налични и достатъчни във вътрешния правен мир на тяхната държава, за да получат обезщетение за твърдяните от тях нарушения. Въпросните средства следва да съществуват в достатъчна степен на сигурност, на практика както и на теория, без да им липсват търсените ефективност и достъпност (виж наред с много други, *Салман срещу Турция (Salman c. Turquie)* [ГК], № 21986/93, § 81, ЕСПЧ 2000-VII, и *Илхан срещу Турция (Ilhan c. Turquie)* [ГК], № 22277/93, § 58, ЕСПЧ 2000-VII).

89. Задължение на Правителството, отправящо възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства, е да убеди Съда, че средството, което цитира, е било ефективно и налично както на теория, така и на практика по времето на деянието. След като това бъде направено, задължение на жалбоподателя е да докаже, че изтъкнатото от правителството средство наистина е било използвано или че, независимо по каква причина, то не е било нито адекватно, нито ефективно от гледна точка на обстоятелствата по делото, или още, че специфични обстоятелства са го освобождавали от задължението да го упражни (*Акдивар и други срещу Турция (Akdivar et autres c. Turquie)*, 16 септември 1996, § 68, *Сборник решения* 1996-IV).

90. Според постоянната практика на Съда нормално наличното в българското право средство за обезщетяване за нечовешко и унижително отношение, за което се твърди, че е нанесено от

полицейски служители, е жалба до разследващите органи (виж, наред с много други, *Асенов и други срещу България (Assenov et autres c. Bulgarie)*, 28 октомври 1998, § 86, *Сборник 1998-VIII*; *Осман и Осман срещу България (Osman et Osman c. Bulgarie)* (реш.), № 43233/98, 6 май 2004, и *Кемеров срещу България (Kemerov c. Bulgarie)* (реш.), № 44041/98, 2 септември 2004). Жалбоподателите по настоящето дело не са сезирали прокуратурата с подобна жалба срещу полицаите, проникнали в дома им сутринта на 31 март 2010 г. Те твърдят, че в това отношение една жалба до прокуратурата не би могла да се счита за ефективно средство за защита в техния случай, като се има предвид естеството на понесеното лошо третиране и пропуските във вътрешното наказателно право (виж параграф 84 по-горе).

91. Съдът припомня, че в решението си *Христови срещу България (Hristovi c. Bulgarie)*, № 42697/05, § 95, 11 октомври 2011, е посочил със загриженост начина, по който българското наказателно право третира обстоятелствата, пораждащи психологически страдания. Поточно, Съдът е установил, че с изключение на твърде специфичния случай на заплахи за убийство, българският Наказателен кодекс не квалифицира като престъпления действията на полицейски служители, причиняващи страдания от този тип, например при операции по задържане, претърсване и изземване, проведени по агресивен начин. Ето защо, когато не се твърди, че жалбоподателят е понесъл физическа агресия от страна на полицейски служители, властите не са длъжни да възбуждат наказателно преследване за въпросните действия. Съдът е констатирал, че този пропуск във вътрешното право позволява на лица, причинили психологически травми, да се спасят от преследване и подвеждане под наказателна отговорност.

92. Жалбоподателите по настоящето дело се жалват изключително от пагубните психологически последици от полицейската операция, проведена в дома им на 31 март 2010 г. сутринта. Те не твърдят, че са били физически нападнати от полицаите. От което следва, че ако заинтересованите бяха подали жалба срещу въпросните полицаи, те със сигурност щяха да се сблъскат с отказ на прокуратурата да възбуди наказателно преследване по причина на същия пропуск в законодателството, констатиран от Съда в решението *Христови*, горесцитирано. От което следва, че жалбата, нормално съществуващ и ефективен способ при физическо насилие от страна на полицията, е била изначално обречена на неуспех в конкретната ситуация, от която се жалват жалбоподателите. Ето защо Съдът не би могъл да ги упреква, че не са сезирали прокуратура с жалба срещу полицаите, участвали във въпросната операция.

93. Съдът припомня по-нататък, че в решението си *Мирослав Гарлицки срещу Полша (Mirosław Garlicki c. Pologne)*, № 36921/07, § 77, 14 юни 2011, е приел, че гражданският иск за вреди при

нарушаване на субективни права, като например право на опазване на здравето, свобода, чест и човешко достойнство, съществуващ в полското законодателство, може да представлява подходящо средство за поправяне на твърдяното нарушение на член 3, когато жалбоподателят се жалва изключително от пагубните психологически последици на арестуването му, извършено от маскирани с качулки полицаи пред очите на голям брой хора и впоследствие широко отразено в медиите. Съдът отбелязва, че жалбоподателите по настоящото дело също се жалват от психологическите последици от полицейската акция, на която са били обект. Българското правителство е посочило, че те са могли да подадат граждански иск за обезщетяване съгласно Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (виж параграф 82 по-горе). Въпреки това Съдът счита, че за разлика от делото *Мирослав Гарлицки*, горесцитирано, §§ 77 и 78, където жалбоподателят е разполагал с няколко ефективни вътрешноправни средства за защита, евентуален иск за вреди, заведен от четиримата жалбоподатели на основание член 1 или 2 от горесцитирания български закон, не би имал никакъв шанс за успех поради изложените по-долу причини.

94. Съдът припомня в това отношение, че член 1 от Закона за отговорността на държавата позволява на физически лица да потърсят деликтна отговорност от държавата за неправомерни актове, действия и пропуски на държавни органи и длъжностни лица при упражняване на административна дейност. Според постоянната съдебна практика на върховните български съдилища, действията на разследващите и осъществяващи наказателно преследване органи в рамките на наказателно производство не са упражняване на административна дейност и не попадат в обхвата на член 1 от въпросния закон (виж параграф 67 по-горе и решение *Илия Стефанов*, горесцитирано, § 28). Съдът отбелязва, че полицейската акция в дома на жалбоподателите е била проведена в рамките на наказателно производство и е целяла задържането на г-н Гуцанов и издирването на доказателства в жилището му. Ето защо, съгласно съдебната практика на вътрешните съдилища, тя е била част от мерките за разследване, взети в рамките на въпросното производство, и не е можела да позволи търсене на деликтна отговорност от държавата на основание член 1 от горесцитирания закон.

95. Що се отнася до приложението на член 2 от същия закон, Съдът отбелязва, че единствените хипотези, които биха могли да бъдат използвани с оглед обстоятелствата по делото, са констатираната незаконност на задържането на г-н Гуцанов и прекратяването на наказателното преследване срещу него, дори оправдаването му на първа или на апелативна инстанция (виж параграф 67 по-горе). Въпреки това Съдът констатира, че съдилищата, сезирани с молба за

освобождаване на г-н Гуцанов, са счели, че задържането му е било законно от гледна точка на вътрешното право (виж параграфи 45 – 50 по-горе) и че според последната получена от жалбоподателя информация въпросното наказателно преследване все още е висящо, на етап досъдебно производство (виж параграф 52 по-горе). При тези условия един граждански иск, опиращ се на член 2 от Закона за отговорността на държавата, във версията, която е била в сила по време на обстоятелствата, е щял да бъде обречен на неуспех.

96. Съдът констатира, от друга страна, че граждански иск, подаден на основание член 2 от този закон, при прекратяване на наказателното преследване срещу г-н Гуцанов или при оправдаване на последния, не би означавал мълчаливо или гласно признаване на нарушение на правото му да не бъде подлаган на нечовешко или унижително отношение: установяването на вредоносно събитие в рамките на подобно производство би означавало да се повдигне обвинение за едно или друго престъпление и да се прекрати наказателното преследване или да се оправдае обвиняемият. Ето защо разглеждането на събитията от страна на вътрешните съдилища би се ограничило само до формални констатации и дори не би се докоснало до същината на твърдението за нарушения на жалбоподателите, а именно – били ли са необходими употребените от полицията средства за постигане целта на операцията и пагубните психологически последици от тази операция на силите на реда за четиримата жалбоподатели.

97. Накратко, Съдът счита, че поради недостатъци на вътрешното законодателство нито тъжбата, нито гражданският иск за вреди срещу държавата, посочени от правителството ответник, са били достатъчно ефективни вътрешноправни средства за защита в конкретния случай: наказателното дело е щяло да бъде обречено на неуспех поради отсъствието в българското право на разпоредби, санкциониращи причиняването на психологически страдания (виж параграфи 90 – 92 по-горе), а искът за обезщетение срещу държавата не би бил ефективен поради ограничения обхват на прегледа, който вътрешните съдилища са могли да направят в рамките на едно такова производство (виж параграфи 94 – 96 по-горе). Правителството не е посочило друго средство за защита, което би позволило на жалбоподателите да получат обезщетение за твърдяното нарушение на правото им, гарантирано от член 3 от Конвенцията. Предвид на тази констатация и изложените по-горе тези, Съдът счита за редно да отхвърли повдигнатото от Правителството възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

ii. По спазването на останалите условия за допустимост

98. Правителството също така поддържа становището, че твърдението за нарушение, опиращо се на член 3 от Конвенцията, е

подадено преждевременно, защото досъдебното производство срещу г-н Гуцанов е все още висящо. Съдът не вижда никаква пряка връзка между наказателното производство, на което се позовава правителството, и повдигнатото от жалбоподателите твърдение за нарушение: това производство има за цел не да установи дали служителите на държавата са зачели физическата неприкосновеност и достойнство на жалбоподателите, а да намери г-н Гуцанов за виновен или невинен в участие в организирана престъпна група и различни други престъпления, свързани с функциите му на председател на Варненския общински съвет (виж параграф 42 по-горе).

99. Дори ако се приеме, че правителството възнамерява да прекрати бъдещото наказателното преследване или да оправдае г-н Гуцанов, което би дало на последния възможност да подаде граждански иск за вреди по член 2 от Закона за отговорността на държавата (виж параграф 95 по-горе), Съдът припомня, че подобен иск не би позволил да се установи нарушение на правото на жалбоподателите да не бъдат подлагани на нечовешко и унижително отношение при полицейската операция, проведена в дома им (виж параграф 96 по-горе). Като има предвид тези аргументи, Съдът не би могъл да упрекне жалбоподателите, че са го сезирали преди да е приключило наказателното производство срещу г-н Гуцанов. От което следва, че настоящото твърдение за нарушение не е преждевременно и че е редно формулираното от Правителството възражение в това отношение да бъде отхвърлено.

100. Правителството твърди също, че жалбоподателите не са спазили шестмесечния срок, предвиден в член 35 § 1 от Конвенцията. Съдът припомня, че изискването за шестте месеца е тясно свързано с изискването за изчерпване на вътрешноправните средства за защита. И наистина, шестмесечният срок започва да тече, считано от решението, разглеждано като окончателно от гледна точка на въпроса за приложение на изчерпването на вътрешните средства за защита (виж, наред с други, *Пол и Одри Едуардс срещу Обединеното кралство (Paul и Audrey Edwards c. Royaume-Uni)* (реш.), № 46477/99, 7 юни 2001). Когато обаче липсват адекватни средства за защита във вътрешното право, шестмесечният срок по принцип започва да тече, считано от датата, на която са станали деянията (*Гонгадзе срещу Украйна (Gongadze c. Ukraine)*, № 34056/02, § 155, ЕСПЧ 2005-XI).

101. При разглеждане на възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, повдигнато от правителството, Съдът констатира, че никое от средствата за защита, посочени от последното, не удовлетворява изискването за ефективност, съдържащо се в член 35 § 1 от Конвенцията. Ето защо по настоящото дело началото на шестмесечния срок следва да се отнесе към датата на събитията, лежащи в основата на твърдението за нарушение, опиращо

се на член 3, а именно 31 март 2010 г. Тъй като жалбоподателите са подали жалбата си на 21 май 2010 г., Съдът констатира, че шестмесечният срок за сезирането му е бил спазен в дадения случай. Повдигнатото в това отношение възражение за недопустимост също следва да бъде отхвърлено.

102. И накрая, Правителството оспорва качеството жертва на жалбоподателите, като твърди, че те не са били подлагани на отношение, противоречащо на член 3. Съдът счита, че се касае за възражение, което е редно да бъде разгледано едновременно с разглеждането по същество на твърдението за нарушение, опиращо се на член 3 от Конвенцията. Съдът констатира, че твърдението за нарушение очевидно не е неоснователно по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията и че не среща никакво друго основание за недопустимост. Следователно е редно то да бъде обявено за допустимо.

2. Твърдение за нарушение във връзка с непровеждането на разследване на събитията

103. Съдът отбелязва, че жалбоподателите са повдигнали твърдението за нарушение в писменото си становище от 6 януари 2012 г.. Но при разглеждането на допустимостта на твърдението им за нарушение, опиращо се на член 3, в неговия материален аспект, Съдът установи, че една тъжба, визираща започване на разследване във връзка със събитията, е щяла да бъде от самото си начало обречена на неуспех поради отсъствието на законова разпоредба във вътрешното право, санкционираща действията на полицейски служители, водещи до психологически страдания (виж параграф 92 по-горе), теза, която, впрочем, отстояват и самите жалбоподатели (виж параграф 84 по-горе).

104. Съдът припомня, че според постоянната му съдебна практика отправна точка на шестмесечния срок за сезирането му е датата на посочените деяния, когато вътрешното право не предлага подходящи средства за защита (параграф 100 по-горе). Съдът счита следователно, че по настоящето дело шестмесечният срок за подаване на жалба, основана на процесуалната част на член 3, е започнал да тече считано от 31 март 2010 г. Жалбоподателите обаче са формулирали твърдението си за нарушение година и девет месеца по-късно. От което следва, че твърдението за нарушение е закъсняло и трябва да бъде отхвърлено съгласно член 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията.

Б. По същество

1. Становища на страните

а) Жалбоподателите

105. Жалбоподателите твърдят, че начинът, по който е извършена полицейската операция в дома им, е несъвместим с член 3 от Конвенцията. На 31 март 2010 г. преди изгрев група полицаи, маскирани с качулки и тежко въоръжени, проникват с взлом в къщата им без предварително разрешение. Спецполицаяте влизат в спалнята на г-жа и г-н Гуцанови и насочват оръжие към двете малолетни дъщери на семейството. Г-н Гуцанов, влиятелен и уважаван политик, е принуден да застане на колене и са му поставени белезници.

106. Жалбоподателите считат, че не е имало никаква причина полицейската операция да бъде планирана и извършена по този начин. По-точно, г-н и г-жа Гуцанови са уважавани и добре известни хора в града. Те нямат съдебно минало и не е имало никаква причина да се мисли, че биха оказали съпротива на силите на реда. Претърсването на дома им не е могло да бъде обвързвано с неотложна следствена мярка по член 161, алинея 2 от НПК. Според жалбоподателите всички тези елементи са показвали явно намерение да ги сплашат, да накърнят достойнството им и да създадат у тях чувство за безпомощност пред действията на силите на реда.

107. Полицейската акция е оказала пагубно психологическо въздействие върху жалбоподателите. В частност, г-жа Гуцанова и двете ѝ дъщери, на пет и седем години, са били подложени на значителен психологически натиск, установен от психиатрите, които са ги прегледали малко след въпросните събития. Г-н Гуцанов, уважаван политик, член на опозиционна политическа партия, е станал жертва на груб и широко медийно експлоатиран арест, вписал се наред с други арести на политици в пропагандна кампания, водена от тогавашното правителство на страната. Психологическият ефект на посоченото третиране е бил достатъчно сериозен, за да надмине изисквания праг за прилагането на член 3 и за квалифициране на отношението като „унизително“.

б) Правителството

108. Правителството оспорва твърденията на жалбоподателите и тяхната версия за обстоятелствата. То счита, че полицейската операция на 31 март 2010 г. е била щателно планирана и е извършена при зачитане на достойнството и правата на жалбоподателите. Арестуването на г-н Гуцанов и претърсването на дома му са били мерки, изпълнени в рамките на воденото разследване за тежки престъпления със замесени множество предполагаеми съучастници.

Полицията е имала информация, че г-н Гуцанов държи пистолет у дома си.

109. Полицейската операция започнала след изгрев слънце, т.е. след 6 часа сутринта. Полицаяте почукали на вратата на имота на жалбоподателите, обявили присъствието си и поискали да се отвори металната порта. Охраната я отворила, но обяснила, че не разполага с ключ за входната врата на къщата. Полицаяте се втурнали към въпросната врата, заудряли по нея и поискали веднага да им се отвори. Г-н Гуцанов се показал на прозореца на къщата на два пъти, забелязал и идентифицирал полицаите по униформите им, но не слязъл да отвори вратата. В този момент, като се опасявали, че той може да унищожи доказателства, да вземе оръжието си или да се опита да избяга, спецполицаяте разбили вратата на къщата. Заловили г-н Гуцанов на втория етаж на сградата в момент, когато се опитвал да влезе в стая, в която се намирали съпругата му и двете им деца.

110. Според правителството г-н Гуцанов не е бил принуждаван да коленичи. Полицаяте му сложили белезници, без да използват специална техника за обезвреждане и не са насочвали оръжие към дъщерите и съпругата му. Единственият полицаи, влязъл в спалнята на втория етаж, носел само електрошоков пистолет и не отправил никакви думи нито към децата, нито към г-жа Гуцанова. Спецполицаяте останали в къщата едва няколко минути и я напуснали след задържането на г-н Гуцанов. Малко след това белезниците на жалбоподателя били свалени.

111. Действията на полицаите съответствали на вътрешното право. Претърсването е било одобрено от съдия в рамките на двадесет и четири от извършването му и окръжната прокуратура, действаща въз основа на предоставената от властите информация, е установила, че полицаите не са извършили престъпление.

112. Правителството приема, че влизането на полицията в дома им и претърсването на последния без съмнение са предизвикали негативни чувства у жалбоподателите. При все това то счита, че става въпрос за неизбежни последствия, нормално свързани с мерките по разследване, и че следователно тези последствия не надвишават прага на тежест, отвъд който член 3 от Конвенцията е приложим. Доказателство за това е например фактът, че по-голямата от двете дъщери е била отведена, както обикновено, на училище. Правителството счита, от друга страна, че ако г-н Гуцанов е бил отворил входната врата на къщата си, е нямало да се наложи полицаите да използват специални средства за проникване в дома му и на членовете на семейството са щели да бъдат спестени констатираните неприятности в случая.

2. Преценката на Съда

а) По установяването на фактите

113. Съдът припомня, че твърденията за лошо отношение, противоречащо на член 3 от Конвенцията, следва да бъдат подкрепени пред него с подходящи доказателства. При установяването на фактите Съдът приема като критерий за доказателство принципа „извън всякакво основателно съмнение“ (*Ирландия срещу Обединеното кралство (Irlande c. Royaume-Uni)*, 18 януари 1978, § 161 *in fine*, серия А № 25). Все пак такова доказателство може да е под формата на съвкупност от улики или на необорени презумпции, достатъчно тежки, точни и припокриващи се (*Салман*, горесцитирано, § 100).

114. Съдът констатира, че обстоятелствата, отнасящи се до полицейската операция в дома на четиримата жалбоподатели, не са били разгледани от нито един вътрешен съд. Когато се е сблъсквал с подобни ситуации, Съдът е правил собствена преценка на фактите, спазвайки същевременно нормите, зададени от съдебната му практика в това отношение (виж например *Сашов и други срещу България (Sashov et autres c. Bulgarie)*, № 14383/03, § 48, 7 януари 2010).

115. Въз основа на тези си принципи Съдът счита за целесъобразно да вземе за отправна точка на своя анализ обстоятелствата, които не предизвикват спор между страните, и доказателствата, които страните са представили. Той ще вземе също така предвид твърденията на страните, които са в достатъчна степен подкрепени с безспорни факти и с представените доказателства.

116. Страните не оспорват, че операцията на полицаите в дома на жалбоподателите е започнала малко след 6:30 часа сутринта на 31 март 2010 г. Видеозаписите от камерите за видеонаблюдение на имота, с които Съдът разполага, както и бюлетинът на метеорологичната служба във Варна потвърждават твърдението на жалбоподателите, че операцията е била извършена преди изгрев, по-точно в утринния здрач (виж параграфи 20 и 21 по-горе).

117. Страните са съгласни също така и с факта, че полицейският екип е бил съставен от униформени полицаи, цивилни служители и спецполицаи, маскирани с качулки и въоръжени. Представените от жалбоподателите видеозаписи (виж параграф 21 по-горе) и представените от правителството справки (виж параграфи 22, 24 и 27 по-горе) потвърждават тези твърдения.

118. Наличието на огнестрелно оръжие и боеприпаси в дома на жалбоподателя също е неоспорим и доказан факт от протокола от претърсването. От становището на Правителството и от представените от него справки следва, че полицейските служители са били предупредени от своите преки началници за наличие на оръжие (виж параграфи 23 и 27 по-горе).

119. Страните са съгласни по-нататък и относно факта, че входната порта на имота на жалбоподателите е била доброволно отворена от охраната по искане на полицейските служители (виж параграфи 13 и 24 по-горе). От друга страна, въпросната сцена е била заснета от системата за видеонаблюдение на дома (виж параграф 21 по-горе). Страните са съгласни също така, че охраната е информирала полицаите за самоличността на лицата, намиращи се в къщата и за факта, че охранителят няма ключове от входната врата на дома, както и че въпросната врата е била разбита от спецполицаите, които проникнали в къщата и арестували г-н Гуцанов (виж параграфи 13, 14, 24 и 25 по-горе).

120. Никой от страните не оспорва факта, че жалбоподателите не са били физически наранени при полицейската операция, а свидетелствата от психиатричния преглед на г-жа Гуцанова и двете ѝ дъщери (виж параграфи 30 и 31 по-горе) не се оспорват от правителството.

121. Първото различие между версиите на страните се появява при описанието на поведението на г-н Гуцанов. Според правителството той се е показал на два пъти на един от прозорците на къщата си, забелязал е полицаите и е чул виковете им, но не е отворил входната врата (параграф 25 по-горе). Жалбоподателят, от своя страна, твърди, че е разбрал, че става въпрос за операция на полицията едва в момента, когато спецполицаите влезли в къщата и се заизкачвали по стълбите (виж параграф 16 по-горе).

122. Доказателствата, с които Съдът разполага, не му позволяват да определи дали жалбоподателят наистина се е показал на прозореца на къщата си и дали умишлено е отказал да отвори входната врата на полицаите. Съдът отбелязва все пак, че никой не оспорва, че полицаите са чукали на входната порта на имота и че са обявили на висок глас присъствието си пред охраната. След това те твърдят, че са чукали на входната врата на къщата и са извикали: „Полиция! Отворете!“. Твърдението се подкрепя от декларациите на г-н и г-жа Гуцанови, че са били разбудени от виковете и удари по вратата на къщата (виж параграф 15 по-горе). Г-н Гуцанов твърди, че е слязъл на първия етаж на къщата си, за да прибере двете си деца и че след това отново се е качил в спалнята на втория етаж. Твърдението се подкрепя от версията на полицаите, които са забелязали мъжки силует през прозорците на къщата (виж параграф 25 по-горе).

123. Що се отнася до точното място, на което г-н Гуцанов е бил задържан, Съдът отбелязва, че самият той е приел в декларацията си, че в момента, в който полицаите отворили със сила вратата и му отправили устно предупреждение, той се втурнал към спалнята на втория етаж, където се намирали съпругата му и двете им деца (виж параграф 16 по-горе). Съдът не е в състояние да определи дали г-н

Гуцанов е бил арестуван вътре в самата спалня на втория етаж на къщата му, както той твърди, или на площадката на втория етаж, след като излязъл от спалнята доброволно, както твърди Правителството. Не е установено „извън всякакво основателно съмнение“ и дали полицаите са казали нещо на г-жа Гуцанова и дали са поискали от нея да покрие децата със завивката. Независимо от това Съдът отбелязва, че според показанията на спецполицаите (виж параграфи 25 и 27 по-горе) те са видели децата и съпругата на г-н Гуцанов вътре в спалнята, когато са се качили на втория етаж на къщата, преследвайки г-н Гуцанов. Съдът приема, че г-жа Гуцанова и двете ѝ дъщери също са видели въоръжените и маскирани с качулки мъже, било то и пред вратата на спалнята им.

124. Съдът не счита за доказано съгласно принципа „извън всякакво основателно съмнение“ твърдението на г-н Гуцанов, че е бил заставен да коленичи, за да могат полицаите да му сложат белезници. Що се отнася до белезниците, не се оспорва, че спецполицаите са ги сложили на г-н Гуцанов на долния етаж на къщата му (виж параграф 16 по-горе). Съдът отбелязва все пак, че никоя от страните не уточнява колко време жалбоподателят е останал с белезници. Независимо от всичко, налага се констатацията, че нито един документ от материалите по делото не доказва, че жалбоподателят е бил показан с белезници пред обективите на журналистите, които са се били събрали пред входа на дома му в този ден. Нещо повече, на снимката, направена в момента на излизането му от къщата към 13 часа, не се виждат поставени белезници на заинтересованото лице (виж параграф 53 по-горе). Съдът счита следователно, че е редно да разграничи в това отношение настоящето дело от делото *Мирослав Гарлиуки*, горесцитирано, § 75, при което жалбоподателят е бил арестуван на работното му място, пред колегите и пациентите му, поставени са му били белезници и е бил заснет.

б) По становището относно член 3 по делото

125. Съдът припомня, че за да попадне в обхвата на член 3, лошото третиране следва да покрива поне минимална степен на тежест. Преценката на тази минимална степен е относителна сама по себе си; тя зависи от съвкупността от данни по делото и, по-точно, от продължителността на лошото третиране, от физическите или психологически последици, както и (понякога) от пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата. Съдът е отсъждал, че дадено отношение е „нечовешко“, когато е било предумишлено налагано в продължение на часове и е довело до телесни наранявания или силни физически и психологически страдания. Съдът е приемал, че дадено отношение е „унизително“, когато създава у жертвите чувства на страх, мъчителна тревога и малоценност, способни да ги унижат или

принизят (*Лабита срещу Италия (Labita c. Italie)* [ГК], № 26772/95, § 120, ЕСПЧ 2000-IV). Психологическото страдание може да доведе до положение, при което представителите на държавата умишлено създават у жертвите си чувство на страх, като ги заплашват със смърт или малтретиране (виж *Христови*, горецитирано, § 80).

126. Член 3 не забранява употребата на сила от полицейски служители при задържане. Все пак употребата на сила следва да бъде съразмерна и абсолютно необходима от гледна точка на конкретните обстоятелства (виж, наред с много други, *Ребок срещу Словения (Rehbock c. Slovénie)*, № 29462/95, § 76, ЕСПЧ 2000-XII; *Алтай срещу Турция (Altay c. Turquie)*, № 22279/93, § 54, 22 май 2001). В това отношение е важно например да се прецени доколко е допустима мисълта, че заинтересованото лице би оказало съпротива при арестуването или би се опитало да избяга, да нарани или да навреди, да унищожи доказателства (*Ранинен срещу Финландия (Raninen c. Finlande)*, 16 декември 1997, § 56, *Сборник решения 1997-VIII*). Съдът държи да припомни в частност, че всяка употреба на физическа сила от представителите на държавата срещу дадено лице, без това да е предизвикано от поведението на лицето, принизява човешкото достойнство и поради това се явява нарушение на правата, гарантирани от член 3 от Конвенцията (виж *Рахвалски и Ференц срещу Полша (Rachwalski et Ferenc c. Pologne)*, № 47709/99, § 59, 28 юли 2009). Подобен подход на стриктна съразмерност е прилаган от Съда и по отношение на ситуации, при които съответните лица вече са били под контрола на силите на реда (виж, наред с други, *Клаас срещу Германия (Klaas c. Allemagne)*, 22 септември 1993, § 30, серия А № 269 ; *Ребок*, горецитирано, §§ 68-78; *Милан срещу Франция (Milan c. France)*, № 7549/03, §§ 52-65, 24 януари 2008).

127. Като се обръща към фактите по делото, Съдът отбелязва, че операцията е преследвала законовата цел задържане, претърсване и изземване и е отговаряла на общия интерес за преследване на престъпленията. Съдът следва да се увери, че е бил спазен точният баланс между изискванията на общия интерес на обществото и опазването на основните интереси на гражданина в обстоятелствата по делото. Съдът отбелязва, че дори и четиримата жалбоподатели да не са били физически наранени при спорната полицейска операция, то последната неизбежно е включвала известна употреба на физическа сила: входната врата на къщата е била разбита от специализиран екип за задържане, г-н Гуцанов е бил задържан от въоръжени полицаи с качулки, бил е отведен със сила на долния етаж на къщата му и са му били поставени белезници. Следователно Съдът трябва да установи дали тази употреба на физическа сила е била съразмерна и абсолютно необходима в конкретния случай.

128. Целта на полицейската операция в дома на жалбоподателите в този ден е била да се залови г-н Гуцанов, заподозрян по наказателно дело за присвояване на публични средства, и да се извърши претърсване на помещенията, за да се открият веществени и документни доказателства в рамките на същото наказателно производство. От материалите по делото се вижда, че въпросното разследване е било образувано пет месеца преди това, че по делото е имало редица заподозрени и че властите са подозирали съществуването на организирана престъпна група (виж параграфи 9 и 42 по-горе). Но очевидно това не е била група, заподозряна в извършването на насилствени криминални действия.

129. Що се отнася до личността на г-н Гуцанов, Съдът отбелязва, че той е бил известен във Варна политик: по време на деянието той е заемал поста председател на Общинския съвет в града. Нещо повече, в материалите по делото няма нито един елемент, от който да може да се заключи, че в миналото му е имало случаи на употреба на насилие и че е можел да бъде опасен за полицейските служители, изпратени да го задържат в дома му.

130. Вярно е, че г-н Гуцанов е притежавал огнестрелно оръжие и боеприпаси у дома си. Този факт е бил известен на службите на полицията и е бил специално споменат по време на брифинга на екипа на полицията, направен преди началото на операцията (виж параграф 23 по-горе). Вероятно това е бил съществен елемент, който е трябвало да бъде взет предвид от полицаите при операцията им в дома на жалбоподателите. Въпреки това Съдът счита, че наличието на оръжие в дома на жалбоподателите не би могло да се разглежда като достатъчно само по себе си, за да оправдае включването на специализиран екип за задържане, нито пък употребата на сила с такъв интензитет, като използваната в случая.

131. От материалите по делото се вижда, че евентуалното присъствие на малолетни деца и на съпругата на г-н Гуцанов не е било взето предвид при планирането и изпълнението на полицейската операция. Този факт не е бил споменат на брифинга, предшествал разполагането на полицейските служители (виж параграф 23 по-горе), а предупреждението от страна на охраната на имота за присъствието на малолетни деца в къщата очевидно е било пренебрегнато от полицаите (виж параграф 24 по-горе).

132. Разбира се, Съдът не би могъл да налага на силите на реда да не арестуват заподозрените за престъпления в домовете им, когато там се намират децата или съпрузите/съпругите им. Съдът все пак счита, че евентуалното присъствие на членове на семейството на заподозрения на мястото на ареста е обстоятелство, което следва да бъде отчитано при планирането и изпълнението на този тип полицейски операции. В конкретния случай това не е било направено и силите на реда не са

предвидили други начини на провеждане на операцията в дома на жалбоподателите, като например забавяне на началния час на операцията или дори препозициониране на различните видове служители, участващи в операцията. Отчитането на легитимните интереси на трите жалбоподателки в конкретния случай е било още по-наложително, като се има предвид, че г-жа Гуцанова не е била заподозряна в участие в престъпленията, в които е обвиняван съпругът ѝ, а двете ѝ дъщери са били психологически уязвими поради младата си възраст, съответно пет и седем години.

133. Съдът отбелязва също така, че липсата на предварителен съдебен контрол върху необходимостта и законността на въпросното претърсване е оставила планирането на операцията изцяло в ръцете на полицейските и разследващите органи и не е позволила отчитането на правата и законните интереси на г-жа Гуцанова и двете ѝ малолетни дъщери. Съдът е на мнение, че при специфичните обстоятелства по случая подобен предварителен съдебен контрол е можел да балансира законните им интереси с общия интерес от залавяне на лица, заподозрени в извършване на престъпление.

134. Що се отнася до психологическия ефект, който полицейската операция предизвиква у жалбоподателите, Съдът припомня, че полицейските операции, включващи действия в дома и арестуване на заподозрените, пораждаат неизбежно отрицателни емоции у лицата, обект на тези мерки. Но в дадения случай са налице конкретни и безспорни доказателства, които сочат, че г-жа Гуцанова и двете ѝ малолетни дъщери са били силно засегнати от въпросните събития. Г-жа Гуцанова на два пъти посещава психиатър, като се оплаква от безсъние и нараснала мъчителна тревога; предписват ѝ анксиолитици (виж параграф 31 по-горе). Двете дъщери също са прегледани от психиатър, който констатира, че при напомняне за събитията те реагират с плач или нараснала мъчителна тревога (виж параграф 30 по-горе). Г-жа Гуцанова твърди, че Б., по-малката ѝ дъщеря, е започнала отново да заеква (виж параграф 28 по-горе). Що се отнася до С., по-голямата дъщеря на семейството, декларациите на леля ѝ и на учителката ѝ от училище показват, че детето е било дълбоко белязано от полицейската операция в дома му и от арестуването на баща му (виж параграф 29 по-горе). Съдът счита също така, че сутрешният час на полицейската операция и участието на спецполицаи, маскирани с качулки, които са били видени от г-жа Гуцанова и двете ѝ дъщери, също са допринесли за нарастване на чувствата на страх и мъчителна тревога, изпитани от трите жалбоподателки в такава степен, че наложеното третиране е преминало прага на тежест, изискван за прилагането на член 3 от Конвенцията. Ето защо Съдът счита, че трите жалбоподателки са били подложени на унизително отношение.

135. Що се отнася до пагубния психологически ефект от полицейската операция върху г-н Гуцанов, налага се констатацията, че жалбоподателят не е представил медицински доказателства в това отношение. Независимо от това той твърди, че унижението и мъчителната тревога, които е изпитал при насилственото арестуване пред членовете на семейството му, са били достатъчно силни, за да позволят да се приложи член 3 по отношение на него (виж параграф 107 по-горе).

136. Съдът повтаря заключенията си, че въпросната полицейска операция е била планирана и изпълнена, без да се вземат предвид поредица важни обстоятелства, като например естеството на престъпленията, за които е обвиняван г-н Гуцанов, отсъствието на случаи на употреба на насилие в миналото му, евентуалното присъствие на дъщерите и съпругата му в дома на семейството. Това са все елементи, които ясно сочат прекомерност в използването на спецполицаи и специални техники за залавяне на жалбоподателя и за осигуряване влизането на полицията в дома му. Съдът счита, че в светлината на тези обстоятелства начинът, по който е протекло арестуването на г-н Гуцанов, а именно много рано сутринта, след разбиване на входната врата, с участието на няколко маскирани с качулки и въоръжени полицаи и пред очите на съпругата му и двете им изплашени малолетни дъщери, е предизвикал силни чувства на страх, мъчителна тревога и безпомощност у жалбоподателя, способни да го унижат и да го принизят в собствените му очи и в тези на близките му. Съдът счита, че силата на тези чувства надминава прага на тежест, изискван за прилагането на член 3, и че следователно г-н Гуцанов също е бил подложен на унизително отношение.

137. В заключение, след като е отчел всички относими обстоятелствата по случая, Съдът счита, че полицейската операция в дома на жалбоподателите не е била планирана и изпълнена по начин, който да гарантира, че използваните средства са абсолютно необходими за постигане на крайните цели, а именно залавяне на лице, заподозряно в извършване на престъпления, и събиране на доказателства в рамките на наказателното производство. Четиримата жалбоподатели са били подложени на психологическо изпитание, породило силни чувства на страх, мъчителна тревога и безпомощност у тях, което изпитание, поради пагубното му въздействие, се разглежда като унизително отношение от гледна точка на член 3. Следователно в случая е налице нарушение на тази разпоредба от Конвенцията.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 5 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

138. Г-н Гуцанов поддържа, че първоначалното му задържане не е било разпоредено по законосъобразен начин, че не е било организирано незабавното му явяване пред съдия, че е останал задържан под стража прекалено дълго, че не е могъл да обжалва по ефективен начин оставянето си за постоянно в ареста и че не е разполагал с нито едно вътрешноправно средство за защита, което да му позволи да получи обезщетение за твърдяните нарушения. Той навежда член 5 §§ 1 (с), 3, 4 и 5 и член 13 от Конвенцията. Съдът счита, че следва да разгледа твърденията за нарушения от гледна точка само на член 5, който гласи следното в частта си, отнасяща се до конкретното дело:

„1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода, освен в следните случаи и по реда, предвиден от закона:

(...)

с) законосъобразен арест или лишаване от свобода, с цел да се осигури явяване пред компетентния съгласно закона орган, по обосновано подозрение за извършено престъпление, или когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление или да се укрие, след като е извършило престъпление;

(...)

3. Всеки арестуван или лишен от свобода в съответствие с разпоредбите на параграф 1 с) на този член трябва своевременно да бъде изправен пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законосъобразността на своето задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, има право на обезщетение.“

A. Допустимост

139. Правителството повдига възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. То поддържа, че жалбоподателят не е предявил твърдението си за нарушение, опиращо се на член 5 § 1 (с), пред вътрешните съдилища и че не е завел по член 2 от Закона за отговорността на държавата граждански иск, който да

му позволи да получи обезщетение за всички твърдяни нарушения на член 5.

140. Съдът не счита за необходимо да разглежда възражението във връзка с твърденията за нарушения, опиращи се на параграфи 1 (с) и 4 от член 5, защото смята, че във всички случаи последните са недопустими поради по-долу изложените причини.

141. Що се отнася до ефективността на вътрешноправното средство, предвидено в член 2 от Закона за отговорността на държавата и отнасящо се до твърденията за прекомерна продължителност на задържането и късно явяване пред съдия, при условия сходни с тези по конкретното дело, Съдът припомня че вече се е произнасял по този въпрос. В решението си *Светослав Христов срещу България (Svetoslav Hristov c. Bulgarie)*, № 36794/03, §§ 62 и 63, 13 януари 2011, произнасяйки се по твърдение за нарушение, опиращо се на член 5 § 5, Съдът е установил, че в отсъствието на официално определение на съда, установяващо незаконосъобразността на задържането, и докато наказателното производство срещу жалбоподателя остава висящо, член 2 от Закона за отговорността на държавата не може да се приложи. А по настоящето дело задържането на жалбоподателя винаги е било считано за законосъобразно от вътрешните съдилища (виж параграфи 45 – 50 по-горе). Освен това към датата на последната получена информация от страните наказателното производство по случая все още е висящо на етап досъдебно производство (виж параграф 52 по-горе). Съдът счита следователно, че гражданският иск за вреди, предвиден в член 2 от цитирания от правителството закон, не може да се приеме за ефективно вътрешноправно средство за защита по отношение на твърденията за прекомерна продължителност на задържането. Следователно редно е предварителното възражение на Правителството да бъде отхвърлено.

1. Твърдения за нарушения, опиращи се на член 5 § 1 (с)

142. В първоначалната си жалба жалбоподателят поддържа, че задържането му от 31 март до 3 април 2010 г. не е било законосъобразно от гледна точка на вътрешното право, защото въпросният период не се покрива от постановления за задържане. Той изтъква по-специално липсата на точна дата на начало на задържането му за седемдесет и два часа в постановлението на прокуратурата, разпоредила мярката. В писменото си становище, представено на 6 януари 2012 г., той счита още, че вътрешното законодателство не е предлагало достатъчно гаранции срещу произвол, защото е допускало кумулирането на два различни вида задържане преди явяването на заподозрения пред съдия.

143. Съдът отбелязва, че втората част от повдигнатото от жалбоподателя твърдение за нарушение е подадена на 6 януари 2012 г., т.е. година и девет месеца след края на оспорвания период на задържане, и че е редно следователно да го отхвърли поради неспазване на шестмесечния срок, предвиден в член 35 § 1 от Конвенцията.

144. Що се отнася до първата част от твърдението за нарушение, Съдът констатира, че жалбоподателят е бил задържан за двадесет и четири часа на 31 март 2010 г. от 6.30 часа и че това задържане е приключило на същия ден в 22 часа (виж параграф 41 по-горе). Същия ден в 22.55 часа на жалбоподателя е било повдигнато обвинение за няколко престъпления. Той е представил постановлението, с което е разпоредено задържането му за седемдесет и два часа за довеждането му пред съда, в което се посочва начален час на задържане, но не и точна дата. Съдът отбелязва, че спорното постановление е било издадено от същия прокурор, приподписал постановлението за повдигане на обвинение на жалбоподателя, и че вписания в него час съответства на часа в постановлението за повдигане на обвинение, а именно 22.55 часа. В постановлението се посочва също така, че жалбоподателят е обвинен на 31 март 2010 г., че задържането му трябва да продължи три дни и че то има за цел да осигури явяването му пред Варненския окръжен съд (виж параграф 43 по-горе). Жалбоподателят е изправен пред съдия от този съд на 3 април 2010 г. в 12 часа (виж параграф 45 по-горе).

145. Като има предвид всички тези обстоятелства, Съдът приема, че спорното постановление е било издадено на 31 март 2010 г., точно след повдигането на обвинение на жалбоподателя, че точната дата на начало на задържане вероятно е била пропусната неволно и че постановлението е покривало по този начин периода до първото явяване на жалбоподателя пред Варненския окръжен съд. От което следва, че твърдението за нарушение на жалбоподателя, опиращо се на член 5 § 1 (с), е очевидно необосновано и следва да бъде отхвърлено съгласно член 35 § 3 (а) от Конвенцията.

2. Твърдения за нарушения, опиращи се на член 5 § 3

146. От гледна точка на член 5 § 3 жалбоподателят изтъква продължителността на задържането си, прекомерна според него, и счита, че не е бил изправен незабавно пред съдия. Съдът констатира, че твърденията за нарушения очевидно не са необосновани по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията и че не се сблъскват с никакво друго основание за недопустимост. Следователно е редно да се обявят за допустими.

3. Твърдение за нарушение, опиращо се на член 5 § 4

147. От гледна точка на член 5 § 4 жалбоподателят поддържа, че не е могъл ефективно да обжалва задържането си. Той твърди по-специално, че на съдебното заседание на 3 април 2010 г. прокуратурата е представила като доказателство справка с класифицирана информация. Адвокатите му са поели ангажимента да не разпространяват публично съдържанието на въпросната справка, което им е попречило да оспорят релевантността на този документ за установяването на обосновани подозрения за извършване на престъпление от клиента им.

148. Съдът отбелязва, че представената от прокуратурата справка с класифицирана информация е била достъпна за страните и че двамата адвокати на жалбоподателя са се запознали със съдържанието ѝ преди началото на съдебното заседание. От друга страна, те са заявили пред съдията, че докладът не е релевантен за въпросното дело и са отхвърлили предложението на прокуратурата съдебното заседание да бъде закрито, което би им позволило да коментират съдържанието на класифицираната справка (виж параграф 45 по-горе). Съдът припомня в това отношение, че провеждането на закрито съдебно заседание по искане за освобождаване не е в нарушение на член 5 § 4 от Конвенцията (виж, наред с много други, *Ходорковски срещу Русия (Khodorkovskiy c. Russie)*, № 5829/04, § 220, 31 май 2011). Съдът констатира, че защитата на жалбоподателя се е запознала с всички материали по делото, включително със справката с класифицирана информация, и че е имала възможността да оспори релевантността им (виж, *a contrario*, решение *Лами срещу Белгия (Lamy c. Belgique)*, 30 март 1989, § 29, серия А № 151), било то и при закрито съдебно заседание. Съдът счита следователно, че принципите за равни процесуални възможности на страните и състезателният характер на процеса са били спазени в конкретния случай. От това следва, че твърдението за нарушение на член 5 § 4 е очевидно необосновано и следва да бъде отхвърлено съгласно член 35 § 3 (а) от Конвенцията.

4. Твърдение за нарушение, опиращо се на член 5 § 5

149. Като навежда член 5 § 5 от Конвенцията, жалбоподателят се жалва, че не е получил обезщетение за твърдяните нарушения на член 5 §§ 1 (с), 3 и 4. Съдът припомня, че е обявил за недопустими формулираните от жалбоподателя твърдения за нарушения на членове 5 §§ 1 и 4. Ето защо твърдението за нарушение на член 5 § 5, следва да бъде обявено за недопустимо като несъвместимо *ratione materiae* съгласно член 35 § 3 (а), доколкото се отнася към тези нарушения.

150. Обратно, Съдът счита, че твърдението за нарушение, формулирано въз основа на член 5 § 5 във връзка с член 5 § 3 очевидно

не е неоснователно по смисъла на член 35 § 3 (а) и че не среща никакво друго основание за недопустимост. Следователно е редно то да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

1. Твърдение за нарушение, опиращо се на член 5 § 3, във връзка с явяването пред съдия

151. Жалбоподателят твърди, че явяването му пред съдия не е било организирано незабавно, както изисква член 5 § 3 от Конвенцията. Той поддържа, че времето от три дни и шест часа, през което не е имал достъп до съдия, е било твърде дълго и неоправдано от никакво извънредно обстоятелство.

152. Правителството оспорва твърдението. То подчертава, че жалбоподателят е бил изправен пред съдия преди да са изтекли четири дни от арестуването му. То отбелязва, че при специфичните обстоятелства по делото, подобен срок не би могъл да се разглежда като прекомерен. По-конкретно жалбоподателят е бил заподозрян в извършването на тежко престъпление, не се е намирал в състояние на физическа или психологическа уязвимост и е имал достъп до адвокат още от момента на задържането си. Правителството подчертава също така, че органите, натоварени с разследването, не биха забавили необосновано явяването на жалбоподателя пред съдия.

153. Съдът припомня, че член 5 § 3 гарантира на всяко лице, задържано въз основа на обосновани подозрения за извършване на престъпление, правото да бъде бързо изправен пред съд или друг компетентен орган, даващ същите гаранции, за да може той да осъществи контрол на законността на въпросното задържане. И ако бързината на подобно производство следва да се оценява във всеки отделен случай според обстоятелствата, то при тълкуването и прилагането на понятието бързина Съдът може да покаже гъвкавост само в много ниска степен (*Акилина срещу Малта (Aquilina c. Malte)* [ГК], № 25642/94, § 48, ЕСПЧ 1999-III; *Броуган и други срещу Обединеното кралство (Brogan et autres c. Royaume-Uni)*, 29 ноември 1988, § 59, серия А № 145-В).

154. По настоящето дело жалбоподателят е бил задържан на 31 март 2010 г. в 6.30 часа и се е явил пред съдия от Варненския окръжен съд на 3 април 2010 г. в 12 часа (виж параграфи 41 и 45 по-горе), т.е. след три дни, пет часа и тридесет минути. Съдът отбелязва, че на пръв поглед подобна продължителност не изглежда несъвместима с член 5 § 3 от Конвенцията, така както той е тълкуван в постоянната му съдебна практика, която определя максималната продължителност на задържане преди явяване пред съдия на четири дни (виж *Маккей срещу*

Обединеното кралство (McKay c. Royaume-Uni) [ГК], № 543/03, § 47 *in fine*, ЕСПЧ 2006-Х). Но Съдът а установявал нарушения на същия този член при периоди на задържане под четири дни, когато е приемал, че специфичните обстоятелства по делото налагат по-бързо явяване пред съдия (виж, по-специално, *Ипек и други срещу Турция (İpek et autres c. Turquie)*, № 17019/02 и № 30070/02, §§ 36 и 37, 3 февруари 2009, за продължителност три дни и девет часа, и *Канджов*, горесцитирано, §§ 66 и 67, за продължителност три дни и двадесет и три часа.

155. Съдът отбелязва на първо място, че жалбоподателят е бил заподозрян в рамките на наказателно производство за присвояване на публични средства и злоупотреба с власт. Вярно е, че предполагаемата вреда е била значима, че е имало няколко заподозрени и че делото е било обект на голям интерес от страна на обществото и медиите. Все пак се налага констатацията, че не се е касаело за подозрение в участие в насилствени престъпни действия.

156. Съдът припомня по-нататък заключението си, според което г-н Гуцанов е бил подложен на унизително отношение при полицейската операция, завършила със задържането му (виж параграф 137 по-горе). Вследствие на тези събития и въпреки зрялата си възраст и факта, че от самото начало на задържането си е ползвал помощта на адвокат (виж параграф 32 по-горе), жалбоподателят е бил психологически дестабилизиран в първите дни на арестуването си. Нещо повече, известността на г-н Гуцанов като политик и интересът на медиите към арестуването му със сигурност са допринесли за увеличаване на психологическия натиск, който жалбоподателят е понасял в началото на задържането си.

157. Съдът констатира по-нататък, че през първия ден от задържането му, 31 март 2010 г., жалбоподателят е участвал в различни мерки по разследването: присъствал е на претърсването на дома му и на канцеларията му; повдигнато му е официално обвинение за твърдяните престъпления (виж параграфи 32-36 и 42 по-горе). Налага се констатацията, че правителството не е представило нито един аргумент в защита на факта, че заинтересованото лице не е било изправено пред съдия още на следващия ден след задържането и повдигането на обвинение срещу него.

158. Съдът държи да подчертае в това отношение, че Варненската окръжна прокуратура е поискала вземането на мярка за неотклонение задържане под стража на жалбоподателя едва на 3 април 2010 г., т.е. в последния от допустимите четири дни за задържане без одобрение от съдия според вътрешното законодателство, като при това заинтересованото лице от два дни вече не е участвало в мерки по разследването и не е имало други практически или свързани със сигурността съображения, оправдаващи явяването му пред съдия на по-късен етап от производството. Съдът държи да подчертае в това

отношение, че жалбоподателят е бил държан в същия град, където се е намирало седалището на съда, компетентен да вземе мярката за неотклонение задържане под стража, и че не се е налагало предприемането на никакви извънредни мерки за сигурност по отношение на него, различни от стандартната процедура на конвоиране до съдебната зала, в която е насрочено явяването му.

159. В заключение, като има предвид специфичните обстоятелства по делото и, в частност, психологическата уязвимост на жалбоподателя през първите дни след арестуването му, както и липсата на каквито и да е обстоятелства, оправдаващи решението да не бъде изправен пред съдия през втория и третия ден от задържането му, Съдът счита, че държавата не е изпълнила задължението си да организира „незабавното“ явяване на жалбоподателя пред съдия, компетентен да осъществи контрол над законосъобразността на задържането му. Следователно налице е нарушение на член 5 § 3 от Конвенцията.

2. Твърдение за нарушение, опиращо се на член 5 § 3, във връзка с продължителността на задържането

160. Жалбоподателят заявява, че е бил задържан в продължение на 118 дни. Той счита, че вътрешните съдилища не са представили релевантни и достатъчни причини, обосноваващи задържането му за цялото това време.

161. Правителството оспорва твърдението. Той поддържа, че всички относими решения на съда са били надлежно мотивирани.

162. Съдът припомня, че според постоянната му съдебна практика запазването на обосноваваните подозрения, че задържаното лице е извършило престъпление, е условие *sine qua non* за правомерността на продължаването на мярката за неотклонение. Все пак след известно време тя се оказва недостатъчна. И тогава съдът трябва да установи дали останалите мотиви, възприети от съдебните органи, продължават да оправдават лишаването от свобода. Ако тези мотиви се окажат „релевантни“ и „достатъчни“, съдът се опитва да установи дали компетентните национални власти са вложили „особено усърдие“ в продължаването на производството (виж, наред с други, *Лабита*, горесцитирано, §§ 152-153).

163. В конкретния случай жалбоподателят е бил лишен от свобода за целта, визирана в член 5 § 1 (с), от 31 март 2010 до 30 юли 2010 г., т.е. в продължение на четири месеца, от които два прекарани под домашен арест (виж параграфи 41 и 51 по-горе).

164. Жалбоподателят не оспорва наличието на обосновани подозрения, че е извършил престъпленията, в които е бил обвинен. Съдът не вижда никаква причина да стига до различно заключение по този въпрос.

165. За сметка на това Съдът все пак отбелязва, че още при първото гледане на молбите за освобождаване на жалбоподателя вътрешните съдилища са приели, че няма опасност той да се укрие. Оставили са го под стража, защото са счели, че може да извърши нови престъпления, по-точно унищожаване на доказателства (виж параграфи 46 – 48 по-горе). В определението си от 25 май 2010 г. апелативният съд обаче е преценил, че и тази опасност е отпаднала, като се има предвид оставката на жалбоподателя от поста председател на общинския съвет (виж параграф 49 по-горе). Въпреки това със същото определение мярката за неотклонение на жалбоподателя е била изменена на домашен арест и апелативният съд не е подкрепил с никакъв особен мотив налагането на тази мярка през следващите два месеца. От друга страна, следва да се отбележи, че съгласно вътрешното право материалните условия за задържане под стража и домашен арест са сходни и съдът е бил длъжен да мотивира решението си за вземане на мярка за неотклонение домашен арест (виж параграф 64 по-горе).

166. Съдът счита следователно, че като са поставили жалбоподателя под домашен арест, без да посочват конкретен мотив, властите не са изпълнили задължението си да обосноват с релевантни и достатъчни причини запазването на мярка за неотклонение след 25 май 2010 г. (виж *Данов срещу България (Danov c. Bulgarie)*, № 56796/00, § 86, 26 октомври 2006). Ето защо, дори и общият срок на задържането в конкретния случай да е бил сравнително кратък, неговата продължителност не е била достатъчно обоснована от гледна точка на член 5 § 3. Следователно в случая е налице нарушение на този член от Конвенцията в това отношение.

3. Твърдение за нарушение, опиращо се на член 5 § 5 от Конвенцията

167. Жалбоподателят изтъква отсъствието на средство във вътрешното право, което да му позволи да получи обезщетение за претърпяната вреда в резултат на задържането му.

168. Правителството счита, че член 2 от Закона за отговорността на държавата позволява на жалбоподателя да заведе граждански иск за вреди и да потърси деликтна отговорност на държавата за претърпени вреди в резултат на задържането му.

169. Съдът припомня, че вече е констатирал нарушения на член 5 § 3 в резултат на прекомерната продължителност на задържане на жалбоподателя, както и поради късното му изправяне пред съдия. От това следва, че член 5 § 5 е приложим в конкретния случай.

170. Съдът отхвърли възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, повдигнато от Правителството на основание, че гражданският иск за вреди по член 2 от Закона за отговорността на държавата не може да бъде считан за ефективно

вътрешно средство за защита при особените обстоятелства по настоящото дело (виж параграф 141 по-горе). Поради същите причини Съдът счита, че това средство не може да се приема за достатъчно ефективно и от гледна точка на член 5 § 5 от Конвенцията. Доколкото на Съда е известно, не съществува друга разпоредба във вътрешното право, която да позволи на жалбоподателя да получи обезщетение за претърпяната вреда от прекомерната продължителност на задържането му и от късното му изправяне пред съд, компетентен да се произнесе по законността на задържането му. Следователно в случая е налице нарушение на член 5 § 5 от Конвенцията.

III. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

171. Като навежда членове 6 § 2 и 13 от Конвенцията, първият жалбоподател, г-н Гуцанов, се жалва, че думите на министър-председателя, на министъра на вътрешните работи и на окръжния прокурор, както и мотивите в определението на окръжния съд от 18 май 2010 г. са накърнили презумпцията му за невинност и че не е имал възможността да защити по ефективен начин правото си да бъде считан за невинен до доказване на противното. Съдът счита, че тези твърдения следва да бъдат разгледани от гледна точка само на член 6 § 2 от Конвенцията, който гласи, както следва:

„Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, се смята за невинно до доказване на вината му в съответствие със закона.“

А. Допустимост

172. Правителството възразява, че вътрешноправните средства за защита не са изчерпани. То отбелязва, че в рамките на наказателния процес жалбоподателят има възможността да обори ефективно отправените от прокуратурата обвинения и да докаже невинността си. Ако бъде осъдено на първа инстанция, заинтересованото лице може да обжалва и да пледира, че съдът, гледал делото му, е бил неправомерно повлиян и пристрастен. Ако накрая бъде оправдано, може да потърси обезщетение за претърпените вреди в резултат на несправедливо обвинение.

173. Правителството прибавя, че приписването на престъпление на дадено лице се разглежда от българското право като форма на престъплението клевета и това дава възможност на заинтересованото лице да подаде тжбба в това отношение срещу лицата, които според него са нарушили презумпцията му за невинност.

174. Жалбоподателят оспорва тезата на Правителството. Той отбелязва, че принципът на презумпцията за невинност задължава

властите да не третираят обвиняемия като виновен, докато не приключи наказателното производство и, след като то приключи, ако виновността му не е била доказана. Ето защо тезата на Правителството, според която жалбоподателят трябва да положи усилия да докаже невинността си в рамките на наказателния процес и да изчака благоприятния му изход, за да получи парично обезщетение, е в разрез със самата цел на нормата, налагаща зачитане на презумпцията за невинност.

175. Що се отнася до възможността за подаване на тѣжба за клевета, жалбоподателят отбелязва веднага, че прокурорът и окръжният съдия, които обвинява, имат магистратски имунитет, който ги защитава от наказателно преследване. Що се отнася до спорните изявления на министър-председателя и на министъра на вътрешните работи, той счита, че една тѣжба за клевета не би довела нито до прекратяване на твърдяното нарушение на Конвенцията, нито до обезщетяване за претърпяната вреда. Жалбоподателят отбелязва, че правителството не е цитирало нито едно решение на вътрешно съдилище в подкрепа на тезата си, че тѣжбата за клевета е ефективно средство в конкретния случай.

176. Съдът припомня, че член 35 § 1 от Конвенцията не налага използването на средства, които са неадекватни или неефективни (*Аксой срещу Турция (Aksoy c. Turquie)*, 18 декември 1996, § 52, *Сборник* 1996-VI; *Акдивар и други (Akdivar u autres)*, горецитирано, § 65-67). Той припомня, че закрилата на член 6 § 2 от Конвенцията започва да действа още преди осъждането на обвиняемия и може да продължи да действа и след края на наказателно производство в случай на оправдаване или прекратяване на преследването (виж, заедно с препратките, *Ален дьо Рибмон срещу Франция (Allenet de Ribemont c. France)*, 10 февруари 1995, § 35, серия А № 308). Жалбоподателят по настоящото дело се оплаква, че е жертва на различни нарушения на презумпцията за невинност, и то когато наказателното производство срещу него е все още висящо на етап досъдебно производство. Съдът счита, че от гледна точка дори на самото естество на правото, провъзгласено в член 6 § 2 от Конвенцията, всяко ефективно вътрешно средство, имащо за цел да поправи твърдяно нарушение на презумпцията за невинност, възникнало по време на висящо наказателно преследване, следва незабавно да бъде предоставено на подсъдното лице и не трябва да бъде обвързвано с изхода от неговото дело. Приемането на противното би означавало да се премахне самият принцип на зачитане на презумпцията за невинност. Поради тези причини е редно да се отхвърли първата част от възражението за недопустимост, повдигнато от Правителството.

177. Що се отнася до втората част от възражението, отнасяща се по-конкретно до тъжбата за клевета, Съдът отбелязва, че с оглед на член 132 от Конституцията упражняването на това средство изглежда по начало изключено, що се отнася до думите на окръжния прокурор и до мотивите в определението на окръжния съд от 18 май 2010 г., тъй като магистратите се ползват с функционален имунитет и не могат да бъдат преследвани в рамките на частно наказателно производство (виж параграф 68 по-горе). Все пак българското законодателство не предоставя наказателен и граждански имунитет на членове на Правителството (виж параграф 69 по-горе). Следователно те могат да бъдат изправени на съд от физически лица, включително за клевета.

178. Съдът припомня по-нататък, че делото за клевета е предпочитан способ за оспорване на изявление, приписващо на дадено лице отговорността за престъпление, когато наказателното производство не тече или не е образувано (виж *Золман срещу Обединеното кралство (Zollmann c. Royaume-Uni)* (реш.), № 62902/00, ЕСПЧ 2003 година-XII). В решението си *Маркиани срещу Франция (Marchiani c. France)* (реш.), № 30329/03, 27 май 2008, Съдът е приел, че тъжбата за клевета е едно от трите нормално налични и ефективни средства, с които жалбоподателят разполага, за да защити правото си на зачитане на презумпцията за невинност. В решението си *Кузмин срещу Русия (Kuzmin c. Russie)*, № 58939/00, § 64, 18 март 2010, Съдът е отхвърлил предварителното възражение, повдигнато от руското правителството, с мотива, че последното не е доказало, че тъжбата за клевета е била достатъчно ефективно и налично средство в случая с жалбоподател, обект на висящо наказателно преследване. От гледна точка на горесцитираните решения Съдът не изключва възможността една тъжба за клевета, съчетана с граждански иск за вреди, да се яви като вътрешноправно средство, което трябва да бъде изчерпано в случай на твърдяно нарушение на презумпцията за невинност. Все пак правителството ответник трябва да докаже ефективността на едно такова средство както на теория, така и на практика.

179. Съдът отбелязва, че съгласно член 103 от НПК задължение на обвинението е да докаже веществения и нравствен състав на твърдяното престъпление. Нещо повече, в своята постоянна съдебна практика българският Върховен касационен съд е приел, че обръщането на тежестта на доказване в рамките на наказателното производство се явява неизменно тежък порок на производството (виж параграф 73 по-горе). Според него неистинността на клеветническото твърдение е основен елемент от веществения състав на престъплението клевета (пак там). Но до Съда достигна информация, че по повод гледането на две различни дела за клевета различни инстанции са признали обръщането на тежестта на доказване: според тях задължение е на дееца, направил клеветническите твърдения, да

докаже истинността им (виж параграф 74 по-горе). Българската съдебна практика сякаш заема обратната позиция, доколкото според нея тъжителят е този, който трябва да докаже, че не е извършил престъплението, което му приписват (виж параграф 73 по-горе). Правителството, от своя страна, се е ограничило да цитира разпоредбите от Наказателния кодекс, санкциониращи клеветата, без допълнително да подкрепи тезата си, например с препратки към постоянната съдебна практика на Върховния касационен съд. Като се има предвид тази очевидна несигурност относно разпределянето на тежестта на доказване и при отсъствието на представени от правителството доказателства в това отношение, Съдът не счита за достатъчно установено, че тъжбата за клевета се явява ефективно средство според българското право за поправяне на твърдяното нарушение на презумпцията за невинност на жалбоподателя. Следователно е редно втората част от повдигнатото от правителството възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита да се отхвърли.

180. Съдът отбелязва по-нататък, че твърдението за нарушение, опиращо се на член 6 § 2, очевидно не е неоснователно по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията и че не среща никакво друго основание за недопустимост. Следователно е редно то да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

1. Становища на страните

а) Жалбоподателят

181. Жалбоподателят поддържа, че правото му да бъде смятан за невинен до доказване на вината му е било нарушено в четири отделни случая. В интервю за телевизионен канал министър-председателят намекнал, че задържането на жалбоподателя показвало, че той се е облагодетелствал от близостта си с лидера на Социалистическата партия и бивш министър-председател. Тъй като облагодетелстването е сред критериите на състава на престъпленията, за които се обвинява жалбоподателя, тези думи на министър-председателя оставили впечатление, че заинтересованото лице е признато за виновно за въпросните деяния още преди да е изправено пред съд.

182. Второто изявление, срещу което протестира жалбоподателят, е това на окръжния прокурор, направено на организираната в деня на арестуването му пресконференция. Представителят на прокуратурата се постарал да изброи всички обвинения, по които работят разследващите по делото, като наблегнал на големите присъди, предвидени за тези престъпления в Наказателния кодекс. По този

начин думите му преднамерено съдържали послание, че жалбоподателят ще лежи дълги години в затвора за извършените от него престъпления.

183. По-нататък жалбоподателят посочва думите на министъра на вътрешните работи, които според него съдържат най-явното нарушение на презумпцията за невинност. Министърът разкрива факти, които са предмет на разследването срещу жалбоподателя. Употребените от висшия политик изрази давали да се разбере недвусмислено, че жалбоподателят е безспорният извършител на множество тежки престъпления.

184. Заинтересованото лице посочва също така мотивите в определението на окръжния съд от 18 май 2010 г., с което е оставен в ареста. Съдията е трябвало да се произнесе по мярката за отклонение на жалбоподателя. Още тогава от него се е очаквало да установи дали съществуват достатъчно доказателства, позволяващи да се подозира, че заинтересованото лице е извършило престъпленията, в които е обвинено. Но в определението съдията употребил думи, открито изразяващи увереността му, че в конкретния случай наистина има извършено престъпление. По този начин съдията накърнил правото на жалбоподателя да бъде считан за невинен до официалното установяване на вината му.

б) Правителството

185. Правителството не оспорва достоверността на изтъкнатите от жалбоподателя изявления. При все това то не вижда в тях никакво посегателство срещу презумпцията за невинност на заинтересованото лице. Правителството отбелязва, че г-н Гуцанов е известен и влиятелен политик и че арестуването му неизбежно е привлякло вниманието на широката общественост. Именно в този контекст се вписват и медийните изявления на окръжния прокурор, на министъра на вътрешните работи и на министър-председателя, чиято единствена цел е била да информират обществеността за напредъка по наказателното производство, образувано срещу жалбоподателя и предполагаемите му съучастници. В думите им се чувствала необходимата сдържаност за зачитане на презумпцията за невинност на заинтересованото лице.

186. Правителството отбелязва, че се касае за важно наказателно дело, привличащо интереса на медиите: разследването е за контрол върху разходването на публични средства. От друга страна, именно жалбоподателят и съпругата му чрез многобройните си интервюта за медиите са разпалили любопитството на широката общественост.

187. Що се отнася до думите на варненския окръжен прокурор, Правителството отбелязва, че представителят на прокуратурата само е изброил обвиненията, по които се работи срещу жалбоподателя и предполагаемите му съучастници. По този начин е информирал

обществеността, че съществуват подозрения срещу заинтересованото лице, без да прави предположения за изхода на въпросното наказателно преследване.

188. В казаното от министъра на вътрешните работи и министър-председателя няма нищо, което да засяга презумпцията за невинност на жалбоподателя. В контекста на непрекъснати призови за борба с организираната престъпност и корупцията тези висши политици са били длъжни да информират обществеността и да реагират на актуалните новини в областта на правосъдието. Но нито министърът на вътрешните работи, нито министър-председателят са участвали във взимането на решения в рамките на въпросното разследване и не са били в състояние нито с действия, нито с думи да повлияят на работата на компетентните разследващи, съдии и прокурори.

189. Що се отнася до определението от 18 май 2010 г. на Варненския окръжен съд, Правителството отбелязва, че става въпрос за акт, произнесен след разглеждането на подадена от жалбоподателя молба за освобождаване. В рамките на делото съдът е потърсил да установи, наред с друго, дали са налице обосновани подозрения, че жалбоподателят е извършил престъпление. В мотивите към определението съдът само констатира съществуването на подобни подозрения, без да обявява жалбоподателя за виновен в престъпленията, за които се обвинява.

190. Накрая Правителството отбелязва, че властите не могат да бъдат държани отговорни за начина, по който спорните думи са били тълкувани и предадени от различните медии.

2. Преценката на Съда

191. Съдът припомня, че презумпцията за невинност, провъзгласена във втория параграф на член 6, е един от елементите на справедливия наказателен процес (виж, наред с други, *Алън срещу Обединеното кралство (Allen c. Royaume-Uni)* [ГК], № 25424/09, § 93, 12 юли 2013). Тя е погазена, когато официално изявление, отнасящо се до обвиняемо лице, отразява усещането, че то е виновно, преди още вината му да е била законно установена. Дори при отсъствието на официална констатация, достатъчно е мотивите да дават повод да се мисли, че магистратът счита заинтересованото лице за виновно. В този контекст подборът на думите, които представителите на държавата използват в своите изявления, преди още дадено лице да е признато за виновно в извършването на престъпление, е от особена важност (виж, наред с много други, *Дактарас срещу Литва (Daktaras c. Lituanie)*, № 42095/98, § 41, ЕСПЧ 2000-X). Все пак важен е истинският смисъл на спорните декларации, като се имат предвид конкретните обстоятелства, при които те са направени (*Й.Б. и други срещу Турция*

(*Y.B. et autres c. Turquie*), № 48173/99 и № 48319/99, § 44, 28 октомври 2004).

192. Следва да бъде направена разлика между решения или изявления, които отразяват усещането, че съответното лице е виновно, и такива, които се ограничават до описание на състоянието на подозрение. Първите нарушават презумпцията за невинност, докато вторите се приемат като вписващи се в духа на член 6 от Конвенцията (виж, наред с други, *Марциано срещу Италия (Marziano c. Italie)*, № 45313/99, § 31, 28 ноември 2002).

193. От друга страна, накръняването на презумпцията за невинност може да идва не само от съдия, но и от други публични органи: председател на парламента (*Буткевичус срещу Литва (Butkevičius c. Lituanie)*, № 48297/99, §§ 49, 50, 53, ЕСПЧ 2002-II (откъси)), прокурор (виж решението *Дактарас*, горесцитирано, § 44); министър на вътрешните работи или полицейски служители (*Алне дьо Рибмон*, горесцитирано, §§ 37 и 41).

194. Жалбоподателят се жалва на първо място от думите на министър-председателя, казани в рамките на интервю за телевизионен канал на 5 април 2010 г. Според него тези думи внушавали мисълта, че той е виновен за незаконното присвояване на различни материални блага.

195. Съдът отбелязва, от своя страна, че въпросното интервю е било предавано директно в сутрешната емисия на една от националните телевизии и че министър-председателят е реагирал спонтанно на анонс, минаващ на монитора в момент, когато той е отговарял на въпрос за предстоящата си среща с американския президент (виж параграф 57 по-горе). Той е направил коментари за близостта на г-н Гуцанов с определени висши ръководители на Социалистическата партия и е отбелязал, че заинтересованото лице е оставено за постоянно в ареста по решение на съда. След това се е позовал на решението на съда, за да заключи, че събраните доказателства в хода на разследването са били сметени за достатъчно убедителни, за да оправдаят оставянето на жалбоподателя в ареста. Вярно е, че министър-председателят употребява израза „облагодетелстване“ по отношение на жалбоподателя. Налага се констатацията, че този израз е бил употребен по-скоро в контекста на твърдяната близост на жалбоподателя с висши ръководители на Социалистическата партия, докато всички заподозрени в рамките на образуваното наказателно производство срещу заинтересованото лице са били общински служители или бизнесмени от Варна, както и че този елемент вече е бил публично огласен (виж думите на окръжния прокурор от пресконференцията на 31 март 2010 г., параграф 55 по-горе). Министър-председателят завършва изказването си, като цитира

народна поговорка, гласяща най-общо, че който нарушава правилата, трябва да отговаря за делата си.

196. Съдът не пропуска факта, че въпросните думи на министър-председателя са казани няколко дни след арестуването на жалбоподателя, и то на фона на широкото медийно отразяване на въпросното разследване. Но те са произнесени след вземането на първоначалната мярка за неотклонение задържане под стража спрямо заинтересованото лице с определение на Варненския окръжен съд (виж параграфи 45 и 46 по-горе) и се отнасят изключително до това определение. Като отчита този елемент, спонтанния характер на думите, както и буквалния и преносен смисъл на използваните изрази, Съдът не счита, че медийната изява на министър-председателя е имала за цел или за резултат поставянето под въпрос на презумпцията за невинност на жалбоподателя.

197. По-нататък жалбоподателят сочи думите на окръжния прокурор, казани на пресконференцията, свикана в деня на арестуването му. Съдът отбелязва, че по време на тази пресконференция варненският окръжен прокурор е обявил, че полицията е арестувала известен брой лица, между които и жалбоподателя, че силите на реда са извършили претърсвания в домовете и офисите на тези лица и че срещу тях е било възбудено наказателно преследване. След това прокурорът е изброил обвиненията, по които работят разследващите, квалифицирайки всяко деяние от юридическата гледна точка и посочвайки предвидените за него наказания в Наказателния кодекс (виж параграф 55 по-горе). За разлика от жалбоподателя, Съдът не счита, че тези думи са накърнили презумпцията му за невинност. Посочените от прокурора елементи се отнасят до образуването на наказателно производство срещу жалбоподателя и предполагаемите му съучастници, както и до естеството на висящите над тях обвинения и предвидените по закон санкции в случай че бъдат признати за виновни. Съдът признава, че въпросните думи са се ограничавали до описание на състоянието на подозрение спрямо жалбоподателя, който е бил едно от задържаните в този ден лица, и че поради тази причина не са могли да засегнат презумпцията му за невинност.

198. Заинтересованото лице се жалва също така от думите на министъра на вътрешните работи, публикувани във вестник „Черно море“ на 1 април 2010 г. Съдът отбелязва, че министърът е разгласил конкретна информация, събрана в хода на разследването и отнасяща се по-конкретно до начина на действие на групата заподозрени. Министърът е заявил, че отклонените пари са били превеждани по сметките на въпросните лица (виж параграф 56 по-горе). Констатира е, че двама от заподозрените, а именно жалбоподателят и бизнесменът Д., са поддържали привилегирани отношения. По-нататък

министърът казва следното: „(...) *направеното от тях се явява схема, разработвана в продължение на години, защото има три договора на стойност около два милиона евро и то за автобуси втора ръка.*“ Правителството не оспорва достоверността на тези думи (виж параграф 185 по-горе).

199. Съдът отбелязва, че въпросното интервю е било дадено от министъра на следващия ден след арестуването на жалбоподателя и преди още той да са е явил пред съдия (виж параграфи 10 и 45 по-горе). Интервюто е публикувано в момент, когато общественото мнение проявява жив интерес към делото. За разлика от спонтанната медийна изява на министър-председателя няколко дни по-късно (виж параграф 57 по-горе), тази на министъра на вътрешните работи е посветена изключително на развитието на операция „Медузите“. Съдът счита, че при тези специфични обстоятелства и като се има предвид високото положение, което заема в действащото правителство, министърът на вътрешните работи е бил длъжен да вземе необходимите мерки, за да избегне и най-малката неяснота в казаното от него за провеждането и резултатите от операция „Медузите“.

200. Съдът счита, че оспорваните думи са надхвърлили едно обикновено съобщаване на информация. Особено изречението „*направеното от тях се явява схема, разработвана в продължение на години (...)*“ е визирало изрично г-н Гуцанов и бизнесмена Д. То е сочело недвусмислено, че операциите, свързани със злоупотреба с власт и незаконно обогатяване са били разработени от тях двамата. Предвид краткото време, минало от арестуването на жалбоподателя, и живия интерес от страна на медиите и широката общественост към наказателното дело, Съдът счита, че тези думи на министъра са били в състояние да създадат сред широката общественост впечатлението, че заинтересованото лице е един „мозъците“ на престъпната група, присвоила публични средства в голям размер.

201. Фактите, с които Съдът разполага, не му позволяват да заключи, че става въпрос за предумишлено действие от страна на министъра. Той припомня все пак, че отсъствието на намерение да се навреди на презумпцията за невинност не изключва констатацията за нарушение на член 6 § 2 от Конвенцията. Съдът заключава следователно, че думите на министъра на вътрешните работи са накърнили презумпцията за невинност на жалбоподателя.

202. И накрая, жалбоподателят се жалва от мотивите, вписани в определението от 18 май 2010 г. на Варненския окръжен съд, с което задържаният е оставен в ареста. Съдът отбелязва, от своя страна, че става въпрос за производство, имащо за цел да определи дали продължаването на мярката за неотклонение е оправдано и необходимо. В рамките на делото съдията от окръжния съд е трябвало

да се увери на първо място, че все още съществуват обосновани подозрения, че жалбоподателят е извършил престъпление. За да отговори на този въпрос, магистратът използва следното изречение: „На първо място, съдът продължава да счита, че е извършено престъпление и че обвиняемият има касателство към него(...)“.“

203. Съдът счита, че въпросното изречение надхвърля обикновеното описание на състояние на подозрение. Въпреки позоваването на съдията на предходното определение, с което е отхвърлил молбата за освобождаване на жалбоподателя (виж параграф 48 по-горе), Съдът счита, че употребеното от него изречение се разглежда в действителност като декларация за вина на заинтересованото лице, преди решаване по същество на наказателното му дело. Съдът припомня в това отношение, че съществува фундаментална разлика между факта да кажеш, че някой е просто *заподозрян* в извършването на престъпление, и декларация, в която се твърди, при отсъствието на окончателна присъда, че заинтересованото лице е извършило престъплението, за което му е повдигнато обвинение (*Матияшевич срещу Сърбия (Matijašević c. Serbie)*, № 23037/04, § 48, ЕСПЧ 2006-Х).

204. В заключение, след като взе предвид всички относими към делото обстоятелства, Съдът счита, че нито думите на министър-председателя, нито тези на окръжния прокурор на Варна са нарушили правото на жалбоподателя да бъде считан за невинен до доказване на противното. Обратното, Съдът счита, че интервюто на министъра на вътрешните работи, публикувано на 1 април 2010 г., и мотивите в определението от 18 май 2010 г. на Варненския окръжен съд са накърнили презумпцията за невинност на заинтересованото лице. Следователно в случая е налице нарушение на член 6 § 2 от Конвенцията.

IV. ОТНОСНО ТВЪРДЯНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

205. Като навеждат член 8 от Конвенцията, четиримата жалбоподатели поддържат, че извършеното претърсване в къщата им се явява необосновано накърняване на правото им на неприкосновеност на жилището и семейния живот. От гледна точка на същия член г-жа Гуцанова вижда в изземването на лаптопа и мобилните ѝ телефони неоправдано вмешателство в упражняването на правото ѝ на зачитане на личния ѝ живот и кореспонденцията ѝ. Г-н Гуцанов счита, че медийните изявления на различните органи във връзка с арестуването му и разгласяването от тях на информация, касаеща възбуденото наказателно преследване срещу него, са накърнили доброто му име.

206. Съдът припомня, че точната юридическа квалификация на представените от страните обстоятелства е от негова изключителна компетентност (*Гуера и други срещу Италия (Guerra et autres c. Italie)*, 19 февруари 1998, § 44, *Сборник* 1998-I). Четиримата жалбоподатели се жалват от това, че полицейски служители са проникнали в дома им, извършили са претърсване и са иззели определен брой лични вещи. Съдът счита следователно за целесъобразно да разгледа твърденията за нарушения от гледна точка единствено на закрилата на дома, формулирана в член 8 от Конвенцията. Редно е също така да се разгледа твърдението за нарушение, формулирано лично от г-н Гуцанов за накърняване на доброто му име.

207. Член 8 в относимата си към настоящото дело част гласи следното:

„1. Всеки има право на неприкосновеност на личния (...) живот, на жилището (...).

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.“

А. Допустимост

208. Правителството възразява, че вътрешноправните средства за защита не са изчерпани. Като се позовава на решението *Йорданов срещу България (Yordanov c. Bulgarie)*, № 56856/00, 10 август 2006, то твърди, че жалбоподателите са пропуснали да подадат граждански иск за вреди съгласно Закона за отговорността на държавата, за да предявят правото си на неприкосновеност на жилището.

209. Жалбоподателите отговарят, че във вътрешното право не е имало средство, което да им позволи да оспорят законността на извършеното в дома им претърсване.

210. Съдът припомня, че в решението си *Йорданов*, горесцитирано, §§ 31 и 107, след като е взел предвид решението за препращане на второинстанционен съд, съдът не е изключил, че граждански иск, подаден съгласно член 1 от Закона за отговорността на държавата може да се окаже вътрешноправно средство, което трябва да бъде изчерпано при твърдения за незаконност на претърсванията и изземванията в дома на жалбоподател. Но в решението си *Илия Стефанов*, горесцитирано, § 44, постановено две години по-късно, Съдът е отбелязал, че няма разпоредба във вътрешното право, която да предвижда средство, позволяващо да се оспори законността и необходимостта от претърсване на дома, и че Законът за отговорността

на държавата не предвижда изрично случая с издаване и изпълнение на разрешение за претърсване. Правителството, от своя страна, не е представило нито едно съдебно решение, от което да може да се заключи, че цитираното в параграф 31 на *Йорданов* решение, не е изолиран случай, а се вписва в добре установена съдебна практика.

211. По тези причини Съдът счита, че Правителството не е подкрепило тезата си, според която един граждански иск по Закона за отговорността на държавата се явява средство за защита, достатъчно добре установено във вътрешното право, за да поправи твърдяните нарушения на правото на неприкосновеност на дома в случай на неправомерни претърсване и изземване. Следователно е редно да се отхвърли предварителното възражение на Правителството.

212. Съдът счита от друга страна, че твърденията за нарушения, повдигнати от гледна точка на член 8 от Конвенцията, очевидно не са необосновани по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията и че не се сблъскват с никакво друго основание за недопустимост. Следователно е редно те да бъдат обявени за допустими.

Б. По същество

1. Твърдение за нарушение във връзка с извършеното в дома на жалбоподателите претърсване

а) Становища на страните

213. Жалбоподателите изтъкват, че претърсването на дома им и изземването на разни вещи не са били извършени в съответствие с вътрешното законодателство: не е имало предварително разрешение от съдия; не са били информирани какво се търси; полицейските служители не са направили необходимото, за да не повредят имуществото на жалбоподателите; и изземването на информационни данни не е направено по начина, определен във вътрешното законодателство.

214. Жалбоподателите отбелязват, че намесата в упражняването на правото им на неприкосновеност на жилището не е била съразмерна на преследваната законова цел. Доказателство за това е начинът, по който е протекла полицейската операция и изземването на различни лични вещи без видима връзка с наказателното производство срещу г-н Гуцанов.

215. Правителството оспорва тезата на жалбоподателите и приканва Съда да отхвърли твърдението им за нарушение. То твърди, че претърсването в дома им е било извършено в съответствие с релевантните процесуални норми: проведено е в рамките на наказателно производство и е одобрено от съдия в предвидения по НПК срок.

216. Целта на претърсването е била да се открият и изземат доказателства, с които да се установят обстоятелствата, предмет на въпросното наказателно производство, а самото претърсване е било съразмерно с тази цел. Иззетите вещи е трябвало да бъдат предадени за експертиза и да послужат като веществени доказателства, съхранявани от властите до приключване на наказателното производство. Компетентните власти са мотивирали изчерпателно отказа си да върнат иззетите вещи на жалбоподателите.

б) Преценката на Съда

217. Съдът счита, че е имало намеса в упражняването на правото на жалбоподателите на неприкосновеност на жилището: семейният им дом е бил претърсен, а разследващите са иззели множество вещи и документи, които са се намирали там. Следователно е редно да се определи дали тази намеса е била оправдана от гледна точка на параграф 2 на член 8, т.е. дали е била „предвидена от закона“, дали е преследвала една или повече законни цели и дали е била „необходима“ „в едно демократично общество“ за постигането на целта или целите.

218. Съдът припомня, че в съответствие с постоянната му съдебна практика думите „предвидена от закона“ предполагат, че намесата в гарантираните от член 8 права следва да почива на вътрешна законова основа, че въпросното законодателство трябва да бъде достатъчно достъпно и предвидимо, както и да отговаря на принципа за върховенство на правото (виж, наред с много други, *Rotaru срещу Румъния (Rotaru c. Roumanie)* [ГК], № 28341/95, § 52, ЕСПЧ 2000-V; *Либерти и други срещу Обединеното кралство (Liberty et autres c. Royaume-Uni)*, № 58243/00, § 59, 1 юли 2008; *Хейно срещу Финландия (Heino c. Finlande)*, № 56720/09, § 36, 15 февруари 2011).

219. Като се обръща към обстоятелствата по делото, Съдът отбелязва, че спорното претърсване е почивало на членове 160 и 161 от българския наказателно-процесуален кодекс (виж параграф 59 по-горе). Съдът счита, че тези законови разпоредби не са проблемни нито по отношение на достъпността им, нито по отношение на предвидимостта им в смисъла на горесцитираната съдебна практика.

220. Що се отнася до последното качествено условие, на което следва да отговаря вътрешното законодателство, а именно съвместимост с принципа за върховенство на правото, Съдът припомня, че в контекста на изземвания и претърсвания той изисква вътрешното право да предлага адекватни и достатъчни гаранции срещу произвол (виж решение *Хейно*, горесцитирано, § 40). Въпреки свободата на преценка, която признава по този въпрос на договарящите се държави, Съдът следва да е особено бдителен, когато националното право позволява на властите да извършват претърсване без съдебна заповед: закрилата на гражданите от незаконни посегателства на

държавата върху гарантираните им от член 8 права изисква законова рамка и най-стриктно ограничаване на подобни правомощия (виж *Камензинд срещу Швейцария* (*Camenzind c. Suisse*), 16 декември 1997, § 45, *Сборник решения* 1997-VIII).

221. По настоящото дело претърсването в дома на четиримата жалбоподатели е било извършено без предварително разрешение от съдия. И наистина, член 161, алинея 2 от НПК позволява на разследващите органи да извършват такива претърсвания в случай на неотложност, когато съществува опасност от унищожаване на доказателства. Но съдържанието на тази разпоредба на практика оставя на властите голяма свобода на действие що се отнася до преценяването на необходимостта от претърсване и неговия обхват.

222. Съдът вече е имал случай да заяви, че в такива ситуации липсата на разрешение за претърсване може да бъде компенсирана от наличието на контрол от съдия *ex post factum* върху законността и необходимостта на тази мярка по разследване (виж решение *Хейно*, горесцитирано, § 45). Необходимо е също така контролът да бъде ефективен с оглед особените обстоятелства на съответното дело (*Смирнов срещу Русия* (*Smirnov c. Russie*), № 71362/01, § 45 *in fine*, 7 юни 2007).

223. В конкретния случай, в съответствие с член 161, алинея 2 от НПК, съставеният след претърсването на дома на жалбоподателите протокол е бил представен на съдия от Варненския окръжен съд, който официално го е одобрил на следващата сутрин (виж параграф 35 *in fine*, по-горе). Според съдебната практика на българските съдилища съдията, произнасящ се съгласно член 161, алинея 2 от НПК, следва да се увери, че претърсването е било извършено при спазване на веществените и процесуални условия, предвидени във вътрешното право (виж параграф 60 по-горе). Налага се констатацията, че правителството не е представило никакво определение от съдията, одобрил извършеното в дома на жалбоподателите претърсване, от което да личат мотивите за това одобрение. Единствената писмена следа от одобрението на съдията се намира върху началната страница на протокола: съдията е сложил там подпис, печат на окръжния съд, дата и час на решението си и отметката „Одобрявам“ (виж параграф 35 *in fine*, по-горе). Съдът обаче не счита, че тези елементи са достатъчно показателни за осъществен ефективен съдийски контрол на законността и необходимостта от спорната мярка. Съдът припомня, от друга страна, че Правителството не е доказало съществуването на друго средство, позволяващо на жалбоподателите да получат контрол върху законността и необходимостта от претърсване в дома им (виж параграф 211 по-горе).

224. Ефективният контрол върху законността и необходимостта от въпросната мярка за разследване е бил още по-необходим, като се има

предвид, че в нито един момент преди осъществяването ѝ не е било посочено какви точно документи и вещи, свързани с разследването, разследващите са очаквали да открият и да изземат от дома на жалбоподателите. В съставения на 31 март 2010 г. протокол се упоменава единствено, че г-н Гуцанов е бил приканен да предостави всяка вещ, документ и информационна система, съдържаща елементи, отнасящи се до разследване № 128/10, водено от Варненската дирекция на полицията (параграф 32 по-горе). Вписано е и възражение на адвоката на г-н Гуцанов по същия въпрос (параграф 35 по-горе). От друга страна, общият характер на въпросното претърсване е потвърден от големия брой и разнообразието на иззетите вещи и документи, както и от липсата на каквато и да е връзка между някои вещи и разследваните престъпления по делото. Като пример Съдът посочва, че разследващите са иззели, наред с други, пистолет и разрешение за носене на оръжие на името на г-н Гуцанов (виж параграф 34 по-горе), въпреки че конкретното наказателно преследване е било за присвояване на публични средства чрез покупка на автобуси на фиктивни цени за сметка на общинска фирма „Градски транспорт“, а не се е касало за престъпление, предполагащо използването на огнестрелно оръжие (виж параграф 42 по-горе). От друга страна, въпросното разследване е било образувано пет месеца по-рано (виж параграф 9 по-горе), което поставя въпроса, защо разследващите органи не са поискали да им се издаде съдебна заповед преди да предприемат претърсването в дома на жалбоподателите.

225. Вярно е, че спорното претърсване е било извършено в присъствието на г-н Гуцанов, на адвоката му, на две поемни лица и на нещо лице (виж параграф 32 по-горе). Съдът обаче счита, че при отсъствието на предварително разрешение от съдия и на ефективен контрол *a posteriori* на оспорваната мярка по разследване, процесуалните гаранции не са били достатъчни, за да отстранят риска от злоупотреба с власт от страна на разследващите органи.

226. Тези елементи са достатъчни на Съда, за да заключи, че дори и спорната мярка по разследване да е имала законова основа във вътрешното право, националното законодателство не е предоставило на жалбоподателите достатъчно гаранции срещу произвол преди и след претърсването. По тази причина жалбоподателите са били лишени от необходимата закрила срещу произвол, предоставена им от принципа за върховенство на правото в едно демократично общество. При тези обстоятелства Съдът счита, че намеса в правото на неприкосновеност на дома на жалбоподателите не е била ”предвидена от закона“ по смисъла на член 8 § 2 от Конвенцията.

227. Следователно налице е нарушение на член 8 от Конвенцията.

2. Твърдение за нарушение във връзка с твърдяното накърняване на доброто име на г-н Гуцанов

228. Г-н Гуцанов счита, че публичните изявления на високопоставени политици и представители на прокуратурата в контекста на широкото медийно отразяване на арестуването му и на наказателното производство срещу него са довели до необосновано накърняване на доброто му име и следователно на правото му на зачитане на личния живот.

229. Съдът отбелязва, че същите обстоятелства вече са били разгледани от гледна точка на член 6 § 2 от Конвенцията и че е констатирал наличието на необосновано накърняване на презумпцията за невинност на жалбоподателя в резултат на думите на министъра на вътрешните работи, публикувани в печата. Съдът счита следователно, че не следва да разглежда отделно същото твърдение за нарушение от гледна точка на член 8 от Конвенцията.

V. ОТНОСНО ТВЪРДЯНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

230. И накрая, жалбоподателите считат, че не са разполагали с ефективни вътрешноправни средства, чрез които да бъдат обезщетени за твърдяните нарушения на правото им да не бъдат подлагани на нечовешко и унижително отношение и на правото им на неприкосновеност на жилището. Те навеждат член 13 от Конвенцията, който гласи, както следва:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в (...) Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.“

231. Правителството счита, че заинтересованите са могли да обжалват спорните действия на държавните служители и да потърсят парично обезщетение по Закона за отговорността на държавата за вреди.

A. Допустимост

232. Съдът счита, че твърденията за нарушения очевидно не са необосновани по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията и че не се сблъскват с никакво друго основание за недопустимост. Следователно е редно да бъдат обявени за допустими.

Б. По същество

233. Съдът припомня, че след направения преглед на допустимостта на твърдението за нарушение, формулирано от гледна точка на член 3 от Конвенцията, е установил, че нито тъжбата, нито гражданският иск за вреди срещу държавата са се явявали достатъчно ефективни вътрешноправни средства в конкретния случай (виж параграфи 88-97 по-горе). Съдът държи да припомни в това отношение, че причиняването на психологически страдания не се квалифицира като престъпление във вътрешното право, което обрича от самото начало на неуспех евентуална тъжба от страна на жалбоподателите. Нещо повече, съдебната практика на вътрешните съдилища изключва от приложното поле на член 1 от Закона за отговорността на държавата действията на полицейски служители, когато последните са извършени в рамките на мярка за разследване. Що се отнася до член 2 от този закон, неговата разпоредба не позволява на съдилищата да правят преглед на необходимостта от действията на разследващите органи, защото преценката им е стриктно ограничена до въпросите дали заинтересованото лице е било обект на наказателно преследване и как е приключило въпросното преследване – с прекратяване на обвиненията или с оправдаване. Налага се констатацията, че правителството не е цитирало никакво друго вътрешноправно средство, което да позволи на жалбоподателите да защитят правото си да не бъдат подлагани на нечовешко и унизително отношение.

234. След като разгледа допустимостта на твърдението за нарушение, формулирано от жалбоподателите от гледна точка на член 8 от Конвенцията, Съдът заключи, че правителството не е подкрепило тезата си, според която един граждански иск по Закона за отговорността на държавата е достатъчно установено във вътрешното право средство, за да поправи твърдяните нарушения на правото на неприкосновеност на дома на жалбоподателите (виж параграфи 208 – 212 по-горе). Съдът държи да припомни също така, че нито една разпоредба във вътрешното право не позволява на жалбоподателите да оспорят правомерността на необходимостта от претърсване на дома им (виж решение *Илия Стефанов*, горесцитирано, § 44). Правителството не е цитирало никакъв друго средство в това отношение.

235. Съдът счита, че същите мотиви могат да бъдат изтъкнати и при разглеждането на твърденията за нарушения, повдигнати от гледна точка на член 13 във връзка с членове 3 и 8, и че те са достатъчни, за да се заключи, че жалбоподателите не са разполагали с никакво вътрешноправно средство, който да им позволи да защитят правото си да не бъдат подлагани на отношения, противоречащи на член 3, и правото си на неприкосновеност на жилището, гарантирано от член 8.

236. Следователно налице е нарушение на член 13 във връзка с членове 3 и 8 от Конвенцията.

VI. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

237. Съгласно член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

А. Вреди

238. Жалбоподателите претендират за сумата от 112 000 евро (EUR) за понесени неимуществени вреди.

239. Правителството счита, че исканата сума е прекомерна.

240. Съдът счита, че жалбоподателите са претърпели определени неимуществени вреди вследствие на констатираните нарушения на техните права, гарантирани от членове 3, 5 §§ 3 и 5, 6 § 2, 8 и 13 от Конвенцията. Съдът счита, че е редно на четиримата жалбоподатели да бъде присъдена сумата от 40 000 EUR за понесени неимуществени вреди.

Б. Разноски

241. Жалбоподателите претендират също така за 5 281,43 EUR за разноски, направени пред Съда, съответстващи на хонорарите на адвокатите в размер на еднократната сума от 9 780 BGN, плюс 281 EUR за разноски за превод. Те представят в подкрепа на своята претенция договор, сключен между жалбоподателите и техните адвокати на 21 април 2010 г., фактура и банково бордеро от 27 април 2010 г., удостоверяващи изплащането на сумата от 9 780 BGN по сметка на адвокатско дружество „Екимджиев, Бончева и Черничерска“, както и договор, сключен между юридическите представители и преводач. Адвокатът на жалбоподателите, г-н Екимджиев, моли присъдената от Съда сума за разноски да бъде изцяло преведена по сметката на адвокатско дружество „Екимджиев, Бончева и Черничерска“.

242. Правителството счита за прекомерна претендираната сума за адвокатски хонорар. То отбелязва, че жалбоподателите не са представили разбивка на искането си: не са уточнили работните часове, отделени от адвокатите за работа по настоящата жалба, и не са приложили почасова тарифа.

243. Съгласно практиката на Съда всеки жалбоподател има право на възстановяване на разноските само дотолкова, доколкото е доказал, че те са понесени действително и са необходими и разумни по своя размер. В случая и като се имат предвид документите, с които разполага и съдебната му практика, Съдът счита за разумна сумата от 4 000 EUR и я присъжда на жалбоподателите.

244. Представителят на заинтересованите лица помоли сумата за разноски да бъде преведена директно по сметката на неговото адвокатско дружество. Съдът отбелязва все пак, че от документите, с които разполага, е видно, че еднократната сума, дължима като адвокатски разноски, е била изцяло платена на същото адвокатско дружество на 27 април 2010 г. При тези условия Съдът счита, че единствената сума, която следва да бъде директно преведена по сметката на юридическите представители на жалбоподателите, е 281 EUR, съответстваща на разноските за превод, които не са били платени от жалбоподателите.

В. Лихва за забава

245. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се основава на лихвения процент по пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка, към който следва да се добавят три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ

1. *Решава* да се произнесе, едновременно с произнасянето по същество, по възражението на Правителството за качеството на жертви на жалбоподателите във връзка с твърдението за нарушение, опиращо се на член 3 от Конвенцията;
2. *Обявява* единодушно жалбата за допустима по отношение на твърденията за нарушения, опиращи се на член 3, член 5 § 3, във връзка с продължителността на задържане и бързото явяване пред съдия, на член 5 § 5, на член 6 § 2, на член 8, във връзка с неприкосновеността на дома на четиримата жалбоподатели и на личния живот на г-н Гуцанов, и на член 13 от Конвенцията, и за недопустима в останалата ѝ част;
3. *Постановява* единодушно, че е налице нарушение на член 3 по отношение на четиримата жалбоподатели;

4. *Постановява* с шест гласа на един, че е налице нарушение на член 5 § 3 от Конвенцията, що се отнася до правото на г-н Гуцанов на „незабавно“ явяване пред съдия;
5. *Постановява* единодушно, че е налице нарушение на член 5 § 3 от Конвенцията поради неоправданата продължителност на задържане на г-н Гуцанов;
6. *Постановява* единодушно, че е налице нарушение на член 5 § 5 от Конвенцията;
7. *Постановява* единодушно, че не е налице нарушение на член 6 § 2 от Конвенцията, що се отнася до думите на министър-председателя и на окръжния прокурор, и че е налице нарушение на член 6 § 2, що се отнася до думите на министъра на вътрешните работи и мотивите в определението от 18 май 2010 г. на Варненския окръжен съд;
8. *Постановява* единодушно, че е налице нарушение на член 8 от Конвенцията, що се отнася до правото на неприкосновеност на дома на четиримата жалбоподатели;
9. *Постановява* единодушно, че не следва да разглежда твърдение за нарушение, опиращо се на член 8 от Конвенцията, във връзка със зачитането на доброто име на първия жалбоподател;
10. *Постановява* единодушно, че е налице нарушение на член 13 във връзка с членове 3 и 8 от Конвенцията;
11. *Постановява* единодушно,
 - а) че държавата ответник следва да заплати на жалбоподателите, в рамките на три месеца от датата, на която решението влезе в сила в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат обърнати в български лева по курса, приложим към датата на плащането им:
 - i) 40 000 EUR (четиридесет хиляди евро) на четиримата жалбоподатели общо, плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени, за неимуществени вреди;
 - ii) 4 000 EUR (четири хиляди евро), плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени на жалбоподателите, за разноски, от които 281 EUR (двеста осемдесет и едно евро) следва да се преведат директно по сметката на адвокатско дружество „Екимджиев, Бончева и Черничерска“;

б) че от датата на изтичане на гореспоменатия срок до изплащането се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер, равен на ставката на пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта;

12. *Отхвърля* единодушно останалата част от претенцията за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и оповестено в писмена форма на 15 октомври 2013 г. съгласно член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Франсоаз Елен-Пасо
Секретар

Инета Цимеле
Председател

Към настоящето решение в съответствие с членове 45 § 2 от Конвенцията и 74 § 2 от Правилника на Съда е приложено особено мнение от съдия К. Войтишек.

И.З.
Ф.Е.П.

ЧАСТИЧНО ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ ВОЙТИШЕК

1. Мнението ми се различава от това на мнозинството по въпроса за нарушение на член 5 § 3 от Конвенцията, що се отнася до правото на жалбоподателя да се яви незабавно пред съдия.

2. Констатирам, че по настоящето дело задържането на жалбоподателя преди изправянето пред съдия е продължило 3 дни, 5 часа и 30 минути и следователно не е превишило максималния срок от четири дни, определен в практиката на Съда. От друга страна, не виждам никакво специфично обстоятелство, което да налага намаляване на този максимален срок в разглежданата ситуация. Поспециално, като се има предвид предишната практика на Съда, не ми се струва оправдано да се изисква явяване на жалбоподателя на другия ден след арестуването. Възприетият от мнозинството подход води, по мое мнение, до отклоняване от добре установената и легитимна практика на Съда.

3. В настоящето решение са цитирани решения *Ипек и други срещу Турция (İpek et autres c. Turquie)*, № 17019/02 и № 30070/02, 3 февруари 2009, и *Канджов срещу България (Kandjov c. Bulgarie)*, № 68294/01, 6 ноември 2008, като примери за дела, при които особените обстоятелства са наложили по-бързото явяване пред съдия. Редно е тук да се припомни, че по делото *Ипек и други*, горесцитирано, жалбоподателите са непълнолетни. По делото *Канджов*, горесцитирано, жалбоподателят е задържан незаконно за дребно престъпление. По настоящето дело жалбоподателят е пълнолетен, арестуван е въз основа на сериозни подозрения и е обвинен в тежки престъпления.

4. Мнозинството поставя акцента върху психологическата уязвимост на жалбоподателя (параграф 156). Следва да се подчертае в този контекст, че всяко арестуване дестабилизира психологически задържания. Тезата за особената психологическа уязвимост на жалбоподателя не е подкрепена с никакво доказателство.

В мотивите на решението се подчертава, че жалбоподателят е политик (параграф 156). Постоянната съдебна практика на Съда припомня особените изисквания налагани спрямо лица, упражняващи публични функции. Такива лица трябва например да приемат по-остри критики, както и по-дълбоко вмешателство в сферата на личния живот. Когато постоянната съдебна практика на Съда налага на политици определена издръжливост, аргументът, според който известността на жалбоподателя и интересът на медиите са допринесли за засилване на психологическия натиск (параграф 156) върху него, не е убедителен. Трудно е да се определят упражняването на публични функции от задържания, неговата известност и интересът на медиите като

специфични обстоятелства, налагащи извънредна бързина при отвеждането пред съдия. Няма никакво основание да разглеждаме политиците като уязвима група. Възприетият от мнозинството подход е равностоеен на признаване на неоправдана привилегия на лицата, упражняващи публични функции. Нещо повече, струва ми се, че той поставя под въпрос последователността на съдебната практика.

Отбелязвам, от друга страна, че решението за задържане под стража неизбежно увеличава психологическото дестабилизиране на арестуваното лице. При особените обстоятелства по настоящото дело по-бързото изправяне пред съдия не би решило проблема с психологическата уязвимост на жалбоподателя, изтъкнат на видно място в мотивите на решението.

5. По настоящото дело е важно да се отбележи, че разследващите органи активно са включили заинтересованото лице в мерките по разследване, извършени в началото на задържането му, по-точно казано, то присъства при претърсването на дома и офиса му. Нещо повече, придружава го адвокат още от първия час на задържането му. Изправен е пред съдия още същия ден, когато прокуратурата поисква да му бъде взета мярка за неотклонение задържане под стража. Нещо повече, мерките са осъществени в съботен ден (3 април 2010 г.).

При описаните по-горе условия, нямам съмнения, че наложеният от Конвенцията минимален стандарт е спазен.